

Οἱ ἐν τῷ ἐγγράφῳ μνημονευόμενοι ὡς ὑποβαλόντες τὴν αἴτησιν, ὁ Negrozzo Πίττης καὶ ἡ σύζυγος Λαυδαμία ἦσαν κύριοι τοῦ πλησίον τοῦ Ὄρωποῦ κειμένου κάστρου Συκαμίνου, ὅπερ ἄλλοτε ἀνήκεν εἰς τὸν πατέρα τῆς Λαυδαμίας Φράγκον Ἀτζαϊώλην¹. Ἦτο δὲ αὕτη θεία τῶν δύο τελευταίων δουκῶν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ δὲ Πίττης ἐκέκτητο καὶ τὴν νῆσον Παναίαν ἢ Καναίαν, τὴν ἀρχαίαν Πύρραν, κειμένην ἀπέναντι τοῦ εἴσπλου τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ ὁ Βαρθίσιος ἐν τῇ συγγραφῇ *De Felicitate Urbis Florentiae*² μετὰ ἓνα αἰῶνα ἐξιμνεῖ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀξιοπρεπεῖ κατὰ τὴν τῶν δύο ἐκείνων κτήσεις. Κατὰ δὲ τὸν σύγχρονον χρονολόγον Βενέδικτον Δεῖ³ οἱ Ἀθηναῖοι Πίττη ἠναγκάσθησαν νὰ γείνωσι Μωαμεθανοί, ὅτε καθυπετάχθη ἡ Βοιωτία, ἀλλ' ὁ ἀποθανὼν Ἑλληνιστικὸς Νεροῦτσος συνέλιζε νὰ ἰσχυρίζεται, ὅτι κατήγετο ἀπὸ τοῦ Negrozzo.

Ἡ ΠΑΛΗΧΩΡΑ ΤΗΣ ΑἴΓΙΝΗΣ

ἩΡΗΜΩΜΕΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ*

Ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ, ἄλλου ἀδελφοῦ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὀρθομένου ἐν μακρινῇ θέσει, σχεδὸν μὴ ἀξιουμένη ἐπισκεπτῶν, ἐν μέσῳ τῆς ὠραίας νήσου Αἰγίνης, εὐρίσκεται πόλις ἠρημωμένη. Ὀλίγοι ποτ' ἐπάτησαν τὸν πόδα εἰς τὰς ἐγκαταλελειμμένας αὐτῆς ὁδοὺς.¹ Ὁ νέος ἐν Ῥώμῃ καὶ πρότερον ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας σὶρ Edwin Egerton, ὃν ἡ κατ' ἐνιαυτὸν διαμονὴ ἐν Αἰγίνῃ κατέστησεν οἰκεῖον πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου, εἶπε πιθανῶς εἰς τῶν ὀλίγων ἐκείνων ὅσοι ἐπεχείρησαν τὴν ἐπίπνον ἐφ' ἡμιόνου ἀνάβασιν εἰς τὴν πετρώδη ἀνωφέρειαν, τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν Παληχώραν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ τοπία περιεργότερα τῆς ἐγκαταλελειμμένης ἐκείνης πόλεως τῶν ἐκκλησιῶν, ὅπου οἱ ὀλίγοι κάτοικοι τῶν διεσπαρμένων πέριξ μικρῶν χωρίων ἐξακολουθοῦσιν ἀκόμη προσφέροντες λατρείαν, ὅπου ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ εὐλαβεῖς νησιῶται ἀθροίζονται περὶ τὴν θαυματουργὸν πηγὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας, ὅπως ἐορτάσωσι πρὸς τιμὴν τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτόκου [καὶ ὅπως τιμήσωσι τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Διονυσίου] καὶ ὅπου ἐν ἄλλαις ἡμέραις τοῦ ἔτους οὐδένα συναντᾷ τις πλὴν πλάγητος ποιμένος ποτιζόντος τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. Κάτωθεν ἡ πλευρὰ τοῦ ὄρους φαίνεται κεκαλυμμένη ὑπὸ κτιρίων, καὶ τὸ κάστρον προεξέχει ἐκ τῆς πεδινῆς κορυφῆς τοῦ βράχου ὡς εἰ οἱ Βενετοὶ φρουροὶ ἐπεσκόπουν ἀκόμη μὴ ἀνακαλύψωσι πειρατὰς κάτω ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ. Καὶ ταῦτα διότι ἐνταῦθα ἤτό ποτε ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου ἐν αἰς ἡμέραις πειραταὶ ἐλύμαλλοντο τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, ὅτε πᾶς ὄρμος ἠδύνατο νὰ κρύψῃ πειρατικὸν σκάφος καὶ πᾶν ἀκρωτήριον καὶ πᾶς πρόβολος εἶχεν ἴδιον πύργον ὡς σκοπιάν. Διό, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου δὲν ἠδύνατο νὰ

1. Buchon *Nouvelles Recherches* Τόμ. Β' μέρ. α' σ. 292.

2. Σελ. 38.

3. Παρὰ τῷ Pagnini *Della Decima* Τόμ. Β' σ. 251

* Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἐσθινῷ Ταχυδρομῷ» (*Morning Post*) τῆς 10]28 Δεκεμβρίου 1904.

1 Ἰδε Σπ. Λάμπρου Ν. Ἑλληνομνήμων τομ. Α' σ. 505

προστατεύουσι τοὺς οἰκοῦντας τὴν ἀρχαίαν πόλιν. κάτω παρὰ τὴν παραλλαν, οἱ Αἰγινῆται ἀνήλθον εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐκεῖ ἐκτίσαν τὴν πόλιν ταύτην, ἧς ὁ σκελετὸς ἐπιζῆ ἀκόμη ἐν τοπίῳ ἀπαραμίλλως ὡραίως σιωπηρὸν λείψανον μιᾶς τῶν φρικτοτάτων τραγωδιῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.

Χωρική τις ἦγαπτε τὰς κανδήλας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, κτιρίου περιέργου ἔχοντος ἰδιόρρυθμον ἐκκλησιαστικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, λατινικῆς ἐκκλησίας ἐχούσης εἰκονοσοτάσιον ἐν τινι γωνίᾳ. Οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀφηγηθῆ περὶ τοῦ ναοῦ ἐκείνου, ἀλλ' ἀτυχῶς αὐτὸς οὗτος ἀφηγήθη τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἱστορίαν. Ἐνωθεν τῆς θύρας ἐπιγραφὴ λατινική, γεγραμμένη διὰ γραμμάτων ἀκατανοήτων εἰς τοὺς σημερινοὺς Αἰγινήτας ἀπομνημονεύει, ὅτι «ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἐξοχωτάτου αὐθέντου Ἀντωνίου Βαρβάρου, τιμωτάτου συμβούλου τοῦ Ναυπλίου, τῇ 1 Ἀπριλίου 1533» ἐκτίσθη ἡ ἐκκλησία ἐκείνη, ἣτις φέρει ἀκόμη τὸ οἰκόσημον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τέσσαρα ἔτη ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη καταστροφὴ ἣτις περιέστησε τὴν Παληαχώραν εἰς τὴν κατάστασιν, ἐν ἣ ἔμεινεν ἔκτοτε διὰ παντός, οὐδὲν ἄλλο δεικνύουσα ἢ ἄθροισμα ἐκκλησιῶν ἡρημωμένων καὶ κάστρον ἡρειπωμένον. Ὁ φοβερώτατος ἀπάντων τῶν πειραιῶν τῶν ἀναπετασάντων ποτὲ τὴν σημαίαν αὐτῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὁ Χαϊρεδὶν Βαρβαρόσσα, Τοῦρκος ναύαρχος, ἀλλ' Ἕλληνας τὸ γένος, προσωρμίσθη εἰς τὴν βενετοκρατουμένην Αἶγιναν. Ὁ ἐρυθροπώγων ναύαρχος ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ κατέστρεψε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐφείσθη τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀπαντες οἱ ἐν ἡλικίᾳ ἄνδρες ἐσφάγησαν καὶ ἕξ χιλιάδες γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ ἰπερέκεινα ἀπῆχθησαν εἰς δουλείαν. Οὕτω δὲ τέλειον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῆς μυσσαρᾶς ὑπ' αὐτοῦ καταστροφῆς, ὥστε, ὅτε ὁ βαρῶνος de Blamard μετὰ στόλου γαλλικοῦ προσωρμίσθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν Αἶγιναν οὐδὲ ψυχὴν εὔρεζῶσαν ἐν τῇ ἄλλοτε πολυανθρώπῳ καὶ εὐφρόνῳ νήσῳ. Τοιαύτη ὑπῆρξε ἡ αἰμακηρὰ ἱστορία τῆς μεσαιωνικῆς πρωτεύουσος τῆς Αἰγίνης.

Ἡ ἀπὸ τῶν ἀπορρώγων τοῦ κάστρου θέα εἶνε ἴσως ἡ ὡραιότατη τῶν ἐν Ἑλλάδι. Ὁ ὀφθαλμὸς ἐξικνεῖται ἀπὸ τῆς *Σουνίου πλακῶς πέτρας*¹ μέχρι τῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων Κυλλήνης καὶ Χελμοῦ, καὶ κάτω κεῖνται τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Σαλαμίς. Λείψανα τοιχογραφιῶν

καλύπτουσιν ἀκόμη τοὺς ἀποσυντεθειμένους τοίχους τοῦ ἀρχαίου βενετικοῦ ἐκκλησιδρίου τοῦ ἐντὸς τῶν τοιχῶν τοῦ κάστρου, ὅπου ὁ τελευταῖος Βενετὸς φρούραρχος, μαθὼν παρὰ τῶν φρουρῶν, ὅτι ἡ ναυαρχὸς τοῦ Βαρβαρόσσα εἶχεν ἐπιφανῆ ἐν τῷ κόλπῳ ἔπεσε γονυπετῆς πρὸ τῶν εἰκόνων καὶ ἐδεήθη τῶν προστατῶν ἀγίων νὰ σώσωσιν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην σκοπιὰν τῆς βενετικῆς πολιτείας.

Πρόβατα τώρα νέμονται μεταξὺ τῶν ἔρειπῶν τοῦ κάστρου, καὶ οἱ Ἕλληνες ποιμένες παίζουσι τὸν αὐλὸν αὐτῶν καθ' ὃ ἐπραξαν ἐπὶ αἰῶνας ὄλους ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐκείναις νήσοις, ὅπου παρὰ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τὰς ἡφμερίδας αἱ συνήθειαι τῶν ἀγροτῶν ἐλάχιστα μετεβλήθησαν. Ἐκεῖ κάτω δ' ἐν τῇ πολυασχόλῳ νέᾳ πόλει τῆς Αἰγίνης οἱ κάτοικοι οὐδαμῶς φροντίζουσι περὶ τοῦ βενετικοῦ παρελθόντος τῆς νήσου. Πρὸ δύο ἐτῶν οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες κατεχόμενοι ὑπὸ δίπης «καλλωπιστικῶν ἔργων» κατηδάφισαν τὸν γραφικὸν βενετικὸν πύργον τὸν ἄλλοτε δεσπόζοντα τοῦ εἴσπλου εἰς τὸν λιμένα, καὶ καὶ ἐν τῇ θέσει, ἐν ἣ ἔκειτο, καλοφορεμένοι πολῖται συζητοῦσι τὰς προσδοκίας τῆς σπογγαλιείας παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐημερία τῆς νήσου αὐτῶν. Ἄλλ' ἡ Παληαχώρα ἀνήκει εἰς ἄλλον κόσμον, καὶ ἀφηγεῖται εἰς ἡμᾶς ὅποιος ὑπῆρξε ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βενετοκρατίας ἐν ταῖς μικραῖς ἑλληνικαῖς νήσοις.

1. [Σοφοκλέους Αἴας στ. 1220]

ΤΟ ΛΕΓΟΜΕΝΟΝ ΔΟΥΚΑΤΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ*

Πολὶ ὀλίγοι τῶν νέων περιηγητῶν τῶν διαπλεόντων τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἀποβιβαζομένων εἰς τὴν Ἰτέαν, ὕπως συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, παρεκκλίνουσι πρὸ τῆς ἀναβάσεως τῶν ἀνωφερῶν κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ χάριν ἐπισκέψεως τῶν λαμπρῶν μεσαιωνικῶν λειψάνων τῶν Σαλώνων. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη περιδρομὴ ἀνταμείβει ἀφθόνως διὰ τὸν χρόνον τὸν ἀφιερούμενον εἰς τὴν διάβασιν διὰ τῆς πλουσίας ἐκείνης λωρίδος γῆς, τῆς μεταξὺ τοῦ Ἰθρῶν καὶ τῆς θαλάσσης, ἧς ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου ἱεροῦ πολέμου καὶ τῆς διὰ τούτου ἀπωλείας τῆς αὐτονομίας τῶν νοτιωτέρων Ἑλλήνων ἐν Χωρῶνσι. Συχνάκις ὑψηλὴ ὑποσκάζουσα κάμηλος διέρχεται πρὸ ἡμῶν παρὰ τὴν εὐρεῖαν ἀμαξιτόν, ἐμποιοῦσα παράδοξον αἴσθησιν ὡς μὴ ἔχουσα λόγον ὑπάρξεως ἐν μέσῳ ἑλληνικῶν ἐλαιῶνων. Ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Τραχινίας μεταξὺ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Λαμίας, οὐδαμοῦ δ' ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, εὗρισκεται ἡ κάμηλος, λείψανον ἀναμφιβόλως τῶν χρόνων καθ' οὓς ἤρχον οἱ Τοῦρκοι καὶ μετὰ τῶν ἀνατολικῶν αὐτῶν ἐθίμων μετέγαγον καὶ τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ φορητὸν αὐτῶν ζῶον. Μετὰ δὲ ἀμαξοδρομίαν μιᾶς περιῖπου ὥρας ἀπὸ τῆς Ἰτέας ἐμφανίζονται τὰ Σάλωνα ἢ ἡ Ἄμφισσα, ὡς καλεῖται σήμερον ἡ πόλις διὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ὀνόματος, κειμένη ἀριστερὰ τῶν Δελφῶν καὶ ἀκριβῶς, καθ' ἃ λέγει ὁ Ἡρόδοτος, *ὑπὲρ τοῦ Κρισσαίου πεδίου*.

Ἐν ταῖς σελῖσι τοῦ πολυθρυλήτου λόγου τοῦ Δημοσθένους περὶ τοῦ στεφάνου ἀναγιγνώσκομεν τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἔριδος τῶν Ἀμφισσέων πρὸς τοὺς Ἀμφικτύονας περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ γεωργεῖν τὸ διάμεσον πεδίον, ἔριδος ὑπεκκαυθείσης ὑπὸ τοῦ ἀντιζήλου τοῦ ῥήτορος, τοῦ Ἀισχίνου, ὄντος τῶν δημαγωγῶν ἐκείνων τῶν κοινῶν καθ' ἀπάσας τὰς περιόδους ὑπερχειλιζούσης παιδείσεως, οἵτινες εἶνε πρόθυμοι «*De l' Europe anéantir le plan, pour avoir un emploi de mille ecus par an.*» Καὶ ἐπιμωρήθη μὲν πικρῶς ἡ Ἄμφισσα διὰ τὴν θρασυτέτη' αὐτῆς ὑπὸ Φιλίπ-

που τοῦ Μακεδόνο· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὑπὸ νέον ὄνομα ἀνέστη αὐτόχρομα ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐρειπίων, ὅπως ἀπασθῆ πόλις μεγάλην ἔχουσα σημασίαν. Καὶ δὴ, ὅτε τῷ 1205 Βονιφάτιος ὁ Μομφερρατικός, ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπέδραμε τὴν Ἑλλάδα καὶ διένειμε τὴν χώραν ταύτην μεταξὺ τῶν ἀξιολογωτάτων αὐτοῦ ἀκολούθων, κατέστησε δύο μικροὺς ἄρχοντας, τὸν μαρκίωνα τῆς Βοδονίτζης, οὗ καθῆκον ἦτο ἡ φύλαξις τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ τὸν ἀθθέντην τῆς Ἀμφίσσης, ὅστις ὄφειλε νὰ ἐπιτηρῇ τὴν ὁδὸν μεταξὺ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Ἡ Ἄμφισσα ἔλαβεν ἕκτατε τὸ ὄνομα Σάλωνα, ἢ La Sole, ὡς ἐκάλουν αὐτὴν οἱ Φράγκοι, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰς τὸν Βονιφάτιον περιελθόντος βασιλείου τῆς (Θεσ)σαλονίκης, καὶ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο διετήρησε μέχρι τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας καὶ τῆς ἀναβιώσεως τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων. Οἱ Φράγκοι αὐθένται τῶν Σαλώνων, ὁ Θωμᾶς Στρομογκοῦρ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἦσαν ἄνδρες ἀξιοὶ λόγου ἐν τῇ φεουδαλικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Ἐχομεν δ' ἀκόμη σωζόμενα νομίσματα αὐτῶν, καὶ βλέπομεν αὐτοὺς συμμετέχοντας ἀπάντων τῶν συγχρόνων πολέμων. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος οὗτων ἔπεσε μαχόμενος ἐναντίον τοῦ Ἑλληνος δεσπότη τῆς Ἠπείρου, ὁ δὲ τελευταῖος εἶνε μεταξὺ τῶν φονευθέντων κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τοῦ βοιωτικοῦ Κηφισοῦ, ὅτε ὑπὸ τῶν τραχέων Καταλωνίων κατεκτήθη τὸ λαμπρὸν δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατεβλήθησαν οἱ φράγκοι ἱππῶται τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ χήρα τοῦ τελευταίου Στρομογκοῦρ ἔγεινε σύζυγος ἐνὸς τῶν ὀλίγων ἐπιζήσαντων, τοῦ Ρογήρου Δελῶρ, ἱππότη ἐκ Ῥουσκιλλόνου (Roussillon), καὶ μετὰ τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἡ βαρωνεῖα περιῆλθε διὰ κηδεστίας εἰς Πέτρον Φαδρίγον τὸν Ἀραγώνιον, οὗ τὸ ἐπώνυμον, ὅπερ εἶνε ὁ καταλωνικὸς τύπος τοῦ ὀνόματος Φρειδερίκου, ὑπεμίμησε τὰς ὀλεθρίας αὐτοῦ σχέσεις, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Φρειδερίκον Β'. Καθ' ὅλον τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα οἱ Καταλώνιοι κόμιστες τῶν Σαλώνων, οὓς ἡ Λατῖνος μεταφραστὴς τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη¹ διὰ γελοίας παρανοήσεως ἐχειροτόνησε «*δοῦκας τῶν Δελφῶν*», ἐτάσσοντο μεταξὺ τῶν πρωτευόντων εὐπατριδῶν τῆς Ἑλλάδος, ἕως τέλος μίᾳ δεσποινίς, ἡ κόμισσα τῶν Σαλώνων Μαρία ἔμεινε ὡς μόνη ἀντιπρόσωπος

1 Ἡ δημοσιεύθη ἐν τῷ Guardian τῇ 11)27 Ἀπριλίου 1905.

1) Λαονίκου Χαλκοκονδύλη ἐκδ. Βόννης σ.67.

τοῦ γένους αὐτῶν. Μετὰ δὲ περιφρονητικὴν ἀπόρριψιν γάμου μετὰ τινος συγγενοῦς τοῦ Φλωρεντίνου Νερίου Ἀιζαϊώλη, τοῦ Ῥόσχιλδ ἐκείνων τῶν χρόνων, ὅστις ἀνέδειξεν ἑαυτὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὥραία κόμισσα τῶν Σάλωνων ἐτελεύτησε τὸν βίον ἐν τῷ χαρμίῳ τοῦ Βαγιαζίτ Α΄, καταλιποῦσα τὴν βαρωνεῖαν αὐτῆς ὡς κτήσιν τῶν Τούρκων. Ἀλλὰ ἐπιχώριος θρόλος, ὃν μοι διηγήθησαν, ὅτ' ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν, ποιεῖται λόγον περὶ τῆς βασιλοπούλας ὡς κρημνισθείσης κατὰ τῶν ὑπὸ ῥοιῶν κατασπάρτων ἀπορρώγων βράχων, τῶν κατὰ τὸ βόρειον μέρος τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ τὸ κάστρον.

Τὰ Σάλωνα, καίπερ κατὰ μέρος πυρποληθέντα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος, ἐμποιοῦσιν ἔτι καὶ σήμερον αἴσθησιν τουρκικῆς πόλεως μὲν τὰ ξύλινα αὐτῶν μαγαζεῖα καὶ τοὺς κομποῦς οἰκίσκους, κειμένους ἐν τινι μυχῶ τοῦ ὄρους μακρὰν τῆς θαλάσσης μεταξὺ πορτοκαλλεῶνων καὶ λεμονεῶνων, πληροῦντων σύμπασιν τὴν περίχωρον. Καὶ δίδει μὲν τινα ζωὴν εἰς τὴν πόλιν ἢ ἐν αὐτῇ παρουσία στρατιωτικῆς φρουρᾶς, ἀλλὰ τὸ μάλιστα ἐλκύνει εἶνε τὸ μεγαλοπρεπὲς κάστρον, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τινος λόφου ὑπερθεῖν τῆς πόλεως, ἔξ οὗ ὥραία εἶνε ἡ θεὰ τοῦ ἐλαιοφύτου πεδίου. Ἡ πύλη τοῦ φρουρίου εἶνε λίαν ἀρχαία, καὶ καθ' ἃ ἐν Μυκῆναις, ὡς ὑπερθυρον χρησιμεύει πελώριος ἐπιμήκης λίθος. Αὐτὸ δὲ τὸ φρούριον εἶνε ἐκτισμένον ἐκ παμμεγέθων τετραγώνων λίθων, σχεδὸν Κυκλωπεῖων τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος, τῶν δὲ ὑλικῶν τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως τῆς Ἀμφίσης, ἣν κατέστρεψεν ὁ Φίλιππος τὸ ἔτος τῆς μάχης τῆς Χαιρωνεῖας (338 π.Χ.) ἔγεινε χρῆσις καθ' ὃν τρόπον ἐν τῷ πύργῳ τῆς Πάρου, ὅπως ἀποτελέσωσι τὴν βᾶσιν τοῦ μεσαιωνικοῦ κάστρου, ἀφ' ὧν δύνανται νὰ διακριθῶσιν εὐκόλως. Ἐἶδομεν μέρος στογγύλου πύργου ἔτι καὶ νῦν ὀρθίου ὑπερθεῖν τῶν τειχῶν, εἰς οὗ τὸ ἐνδότερον ἦτο πεφυτευμένον σῖτος. Ὑπόγειον ἐκκλησύδριον, ἔχον δεξιὰ τῆς εἰσόδου, [καθ' ἃ εἴθισται παρὰ τοῖς καθολικοῖς] δοχεῖον δι' ἡγιασμένον ὕδωρ καὶ τὰ λείψανα τῆς παλαιᾶς διακοσμῆσεως τοῦ νάρθηκος, ἐφαίνετο χρησιμεῖον ὡς μαγειρεῖον Ἀτσιγκάνων ἢ ποιμένων. δύο δὲ ἄλλαι ἐκκλησίαι ὑπαίθριαι μαρτυροῦσι τὴν εὐλάβειαν τῶν Φράγκων σταυροφόρων καὶ τῶν ἄλλως ἀγρίων Ἰσπανῶν καθολικῶν τῶν ποτὲ δεσποσάντων τοῦ φρουρίου ἐκείνου. Καὶ μακρὸν δὲ χρόνον μετὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὸ κτίριον ἐξηκολούθησε χρησιμεῖον ὡς φρούριον. Ὅτ' ἐξεργάγη ἢ ἐλ-

ληνικὴ ἐπανάστασις, τὰ Σάλωνα ἦσαν ἡ πρώτη πόλις τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἡ κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ οἱ Τούρκοι κάτοικοι ἔφυγον τότε εἰς τὸ ἀρχαῖον φρούριον καὶ ἐκράτησαν αὐτὸ ἕως ἀπέβαλον τὸ κάτωθεν τοῦ κάστρου φρέαρ. Κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν αἱ γυναῖκες ἠσυχολοῦντο ἀντλοῦσαι ὕδωρ ἐκ τοῦ ὥραίου ἐκείνου ἀρχαίου φρέατος, αὐταὶ τε δὲ καὶ ὅλα τὰ Σάλωνα κατέλειπον τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅπως ἴδωσι τίνες ἄρα ἦσαν οἱ σπάνιοι ἐκεῖνοι ξένοι, ἐπειδὴ τὰ Σάλωνα εἶνε γνωστὰ εἰς τοὺς πλείστους πολὺ μᾶλλον ἐκ φωτογραφιῶν ἢ ἐξ αὐτοψίας.

Ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ὁδόν, δι' ἣς εἶχομεν ἔλθει, παρεκάμψαμεν αὐτὴν ἀριστερὰ καὶ μετέβημεν εἰς τὸ Χρισσῶ, τὸ ὑπαρὸν χωρίον τὸ διασῶζον τὸ ὄνομα καὶ τὴν θέσιν τῆς ἄλλοτε ὀνομαστῆς Κρίσης, ἣτις ἦτο ἀρχαιοτέρα καὶ αὐτῶν τῶν Δελφῶν. Ἐκεῖ δὲ ἀνήλθομεν διὰ τῆς ἀποτόμου μὲν ἀλλ' εὐθείας καὶ βραχυτέρας ἡμιονικῆς ἀτραποῦ τῆς ἀγούσης διὰ τοῦ λόφου εἰς τὸ νέον χωρίον Καστρί.

Τὸ νέον χωρίον Καστρί ὑφίλει τὴν γένεσιν εἰς τοὺς Γάλλους, οἵτινες, ὅτε ἀπέκτησαν τὸ δικαίωμα ν' ἀνασκάψωσι τοὺς Δελφοὺς, κατηδάφισαν μὲν τὸ παλαιὸν Καστρί, ὅπερ εἶχεν κτισθῆ ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ χώρου, μετέθεσαν δὲ τοὺς κατοίκους εἰς τὸ νέον χωρίον τὸ κτισθὲν ἐπίτηδες χάριν αὐτῶν ἐν ὥραία καὶ ἀνοικτῇ θέσει, ἀφ' ἧς ἐπισκοπεῖται ὁ Κορινθιακὸς κόλπος. Εἶδον δὲ μεγάλας μεταβολὰς ἐν Δελφοῖς ἀπὸ τῆς τελευταίας μου ἐν ἔτει 1894 ἐπισκέψεως. Τότε αἱ Γάλλοι εἰργάζοντο ἀπὸ δύο περίπου μόνον ἐτῶν, καίτοι δὲ εἶχον γεῖναι ἱκαναὶ μεγάλα ἀνακαλύψεις, ὧν μεταξὺ καὶ ἡ τοῦ Ὑμνου τοῦ Ἀπόλλωνος, οἱ Δελφοὶ ὡς σύνολον συνέκειντο ἀκόμη μόνον ἐκ θεμελίων ἀρχαίων κτιρίων. Τὴν σήμερον δὲ ἡ προθεσμία τῶν γαλλικῶν ἀνασκαφῶν ἔχει λήξει, καὶ αἱ ἀπηρχαιωμένα περιγραφὰ τῶν περιηγητικῶν ὁδηγῶν στεροῦντοί πάσης ἀξίας μετὰ τὴν κατ' οὐσίαν συντέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ὥραίου νέου μουσεῖου, ἐν ᾧ εἶνε συνειλεγμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἅπασαι αἱ πολύτιμοι ἀρχαιότητες αἱ ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν Δελφοῖς. Τέσσαρες τοῦλάχιστον ὄροι ἀπαιτοῦνται ἔστω καὶ δι' ἐπιπολαίαν ἐπίσκεψιν τῶν ἐρειπίων, αἵτινα πλέον ἔχουσι τελείως ἀνασκαφῆ διὰ τῆς γαλλικῆς καρτερικῆς φιλοπονίας, δι' ἧς ἀπεδόθη δίκη εἰς τὴν πρὸ εἴκοσι καὶ δύο αἰώνων ἐπιδρομῆν τοῦ Βρέννου καὶ τῶν ὑπ' αὐ-

τὸν Γαλατῶν. Ἐπὶ διαφόρων ἐπαλλήλων ἐπιπέδων ὑψοῦνται ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ ὄρους τὰ ἐρείπια τῶν κτιρίων τῶν ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ τῶν Γάλλων. Πράγματι δὲ ὀλίγοι τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαίων τόπων ἐμποιοῦν ἰσχυρὰ αἴσθησιν οἷαν οἱ Δελφοί. Ἡ ἐπιβλητικὴ σκηνογραφία, αἱ δύο μεγάλοι ἄδενδροι καὶ ἀκτινοβόλοι ἀπορροῶνες τῶν Φαιδριάδων, ἡ κάτωθι βαθεῖα φάραγξ, ὁ ὑπερθεὶς αἴθριος γλαυκὸς οὐρανός, ταῦτα πάντα ἤθελον ἀρκέσει νὰ καταστήσωσι τοὺς Δελφοὺς ἀξίους προσοχῆς, καὶ ἂν δὲν εἶχον ἱστορίαν. Ἄλλὰ περὶ τὸν χῶρον ἐκεῖνον πλανᾶται ἀπαράμιλλος πλοῦτος ἱστορικῶν ἀναμνήσεων. Ἐδῶ ὑπετίθετο, ὅτι ἦτο ὁ ὀμφιλόξ τοῦ κόσμου, τὸ αἰδέσιμον ἱερὸν τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεως· ἐδῶ οἱ δύο μεγάλοι βράχοι κατεργάγησαν ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ κατεργάσαντο καταστροφὴν κατὰ τῶν συνδαιτυμόνων τοῦ Ξέρξου. Ἐδῶ ἐπὶ αἰῶνας ὄλους αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ αὐτοὶ οἱ πλουσιώτατοι τῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀσίας ἔστελλον ἀντιπροσώπους διὰ νὰ συμβουλευθῶσι τὴν Πυθίαν. Ἐδῶ ἐμηχανεύοντο οἱ μαντικοὶ ἐκεῖνοι ἐξάμετροι, οἵτινες ἦσαν πάντοτε ἀψευδεῖς, ἐπειδὴ ἦσαν πάντοτε σκοτεινοί. Ἐδῶ κατὰ μῆκος τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἦσαν συνσωρευμένοι θησαυροὶ οἷους μόλις δύναται νὰ συναθροίσῃ τὸ Βατικανὸν παρὰ τῶν μάλιστα ἀφοσιωμένων εἰς αὐτὸ πιστῶν, καὶ ἐδῶ ἐξησκεῖτο σύστημα δωροδοκίας ὑπενθυμίζον εἰς ἡμᾶς τοῦτο μὲν τὴν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἔξωνησιν τῶν παπῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ὄνλους χρησμοὺς ἐνίων νεωτέρων δῆθεν ὀργάνων τῆς κοινῆς γνώμης. Καὶ ταῦτα διότι πράγματι οἱ Δελφοὶ ἦσαν ἅμα μὲν τὸ ἑλληνικὸν Βατικανόν, ἅμα δὲ ὁ ἑλληνικὸς τύπος.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μόνον οἱ σθεναροὶ ἄνδρες δὲν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ τέλος ἐπαυσαν χρηστηριαζόμενοι καὶ αὐτοὶ οἱ δεισιδαίμονες. Ὁ Σύλλας, ὅστις εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εὐγλώττως ὑπομιμνήσκοντας τὰρχαῖα κλέα τοῦ Μαραθῶνος, εἶχεν εἶπει, ὅτι εἶχεν ἔλθει ἵνα τιμωρήσῃ ἀποστάτας καὶ οὐχὶ νὰ διδαχθῇ ἱστορίαν, ἐπλήρωσε τὰς δαπάνας τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείας αὐτοῦ ἐκ τοῦ δελφικοῦ θησαυροῦ, ὁ δὲ Θεοδόσιος μὲ ὄλην τὴν ὀρμὴν Ἰσπανοῦ ἐκλείσει τὸ στόμα τοῦ εἰδωλολατρικοῦ μαντείου, καὶ διὰ παραδόξου εἰρωνείας τῆς τύχης ὁ Τοῦρκος πορθητῆς τῆς Κωνσταντινοπόλεως ἔσχισε διὰ τοῦ ξίφους τὴν βᾶσιν τοῦ δελφικοῦ τρίποδος τοῦ ἔτι ἱσταμένου ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ τῆς πρωτεύουσας τῶν σουλτάνων. Ὁ μεσαιωνικὸς περιηγητῆς Βενιαμὴν ὁ ἐκ Τρυδέλης εὗρεν εἰρηγι-

κὴν παροικίαν Ἰουδαίων γεωργῶν ἐνταῦθα, ὅτε περιώδευε τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα, μετὰ δ' ἓνα αἰῶνα τὸ Καστρί ἀνῆκεν εἰς τὸν ὀνομαστὸν ἑλληνικὸν οἶκον τῶν Μελισσηνῶν, ὃν τὸ οἰκόσημον ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὰς μελίσσας τοῦ οἰκοσῆμου τοῦ οἴκου Βαρβερίνη. Καὶ τότε, ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀχλύος τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀμαθεῖς ἀγρόται ἦλθον καὶ ἔκτισαν τὰς καλύβας αὐτῶν ὑπερθεὶς τοῦ ναοῦ καὶ τῶν θησαυρῶν, τὸ ἀληθὲς ὄνομα τῶν Δελφῶν ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ χωρίου καὶ ἐκεῖ ὅπου ἡ Πυθία ἐμαγαίρευε καὶ ἐξήγγελλε τοὺς ἐξαμέτρους αὐτῆς ἐξησκήθη ἢ χρησιμωτέρᾳ τέχνῃ τῆς μαγειρείας ὀβελίου ἀμνοῦ. Ὀλίγοι δὲ μαυρισμένοι τοῖχοι πλησίον τοῦ ὑψηλοῦ κειμένου Σταδίου καὶ εἰς οἰκίσκος, ὁ τοῦ φύλακος, εἶνε τὰ μόνα λείψανα τοῦ παλαιοῦ Καστρίου.

ΕΝ Τῇ ΑΡΧΑΙΑ ΒΟΙΩΤΙΑ. ¹

Τὸ ὠρολόγιον τοῦ λόρδου Ἐλγίνου, τὸ ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ πύργου ἐν Λεβαδείᾳ, τὸ ἀντίστοιχον τοῦ ἄλλοτ' ἐν Ἀθήναις ἐκείνου, ὅπερ ἡ ἔξοχότης αὐτοῦ ἐφαντάσθη ὡς φιλόφρον ἀντάλλαγμα τῶν ἔλγινείων μαρμάρων καὶ οὐ τὰ λείψανα μετὰ τὴν πρὸ ἐτῶν κατεδάφισιν τοῦ πύργου ἐξετέθησαν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, ἐσήμαινε τὴν δεκάτην ὥραν, ὅτε διερχόμεθα ἐφ' ἀμάξης τὸ μέγα βοιωτικὸν πεδῖον, μεταβαίνοντες εἰς τὴν Χαιρώνειαν, ὅπου συνεκροτήθη μία τῶν πράγματι κρισίμων παγκοσμίων μαχῶν. Τὴν θέσιν τῆς Χαιρωνείας ἐπέχει σήμερον τὸ ὄυπαρδὸν χωρίον Κάπραινα, συγκείμενον μόνον ἐξ ἑνὸς ἐκκλησυσδρίου καὶ ὀλίγων ἀπλῶν οἰκῶν παρὰ τοῖς πρόποδας γυμνοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἐκεῖτό ποτε ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας πόλεως. Καὶ τῆς μὲν οἰκίας ἐν ἣ ἐγεννήθη, ἔγραψε καὶ ἀπέθινεν ὁ Πλούταρχος οὐδὲ ἶχνος διασώζεται, ἀλλ' ἐν τῇ μικρᾷ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας ἐπεδείχθη εἰς ἡμᾶς τεθραυσμένη ἡ ἔδρα, ἐφ' ἧς καθήμενος συνέταξε, καθ' ἣ ἔλεγον, τοὺς βίους ἐκείνους, οἵτινες ὑπῆρξαν τὸ εὐφρόσυνον ἀνάγνωσμα τῶν πολιτευτῶν ἀπάντων τῶν αἰῶνων καὶ οὗς ὁ πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν Ρουζβελτ ἐλέγετο μελετῶν ὡς πρότυπα ἀστικῶν ἀρετῶν κατὰ τὰς ἐκλογικὰς αὐτοῦ περιόδους. Ἀλλὰ λευκὴ μαρμαρίνη ἔδρα δὲν εἶνε ἡ ἀνευτάτη τῶν συμπληρώσεων γραφείου καὶ ἐπειδὴ ἡ μὲν μία πλευρὰ τῆς ἔδρας ἦτο λεία, ἡ δὲ ἄλλη φέρει κοσμήματα, ἦτο πιθανώτερον ἡ ἔξωτερικὴ ἔδρα μιᾶς τῶν σειρῶν τοῦ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένου θεάτρου παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Ἀλλὰ τὸ θέατρον καὶ οἱ ἀρχαῖοι τοῖχοι τοῦ πύργου τῆς Ἀκροπόλεως δὲν εἶνε τὰ μόνα λείψανα τῆς γενετήρας τοῦ μεγάλου βιογράφου. Καὶ δὴ τέλος μετὰ αἰῶνα ὄλον παραμελήσεως οἱ Ἕλληνες συνήνωσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰ τεμάχια τοῦ ὠραίου ἐκείνου λέοντος τοῦ δηλοῦντος τὸν τάφον τοῦ θηβαϊκοῦ ἱεροῦ λόχου, οὗ οἱ σκελετοί, ἀνερχόμενοι εἰς ἑκατὸν ὄγδο-ἡκοντα καὶ πέντε, εὐρέθησαν ἐν τινὶ λάκκῳ ἔξωθεν τοῦ χωρίου πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν, φέροντες τὰς ἐγκοπὰς φοβερῶν τραυμάτων

¹ Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Ἐωθινῷ Ταχυδρόμῳ [Morning Post] τῆς 23 Δεκεμβρίου. ὁ Ἰανουαρίου 1905.

Οὐδὲν σχεδὸν τεμάχιον τοῦ πελωρίου λέοντος ἔλειπεν. Ἡ μεγάλη κεφαλὴ μετὰ τῆς βοστρυχώδους κόμης ἦτο ἀθικτος, ἡ μεγαλοπρεπῆς οὐρὰ ἔκειτο συνεστραμμένη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ζώου, καὶ μόνον ἡ κοίλη γαστήρ εἶχε βλαφθῆ ὑπὸ τῆς πυρρίτιδος τοῦ ἥρωικοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις εἶχεν ἀνατινάξει αὐτὴν ζητῶν ν' ἀνεύρη τὸν θησαυρὸν ὃν ἐνόμιζε κρυπτόμενον ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γαστήρ συνετέθη ἐκ τῶν τεμαχίων αὐτῆς. Οὕτως ἡ νέα Ἑλλάς ἀνώρθωσε καὶ πάλιν τέλειον τὸ μνημεῖον ἐκείνων, οἵτινες ἀπέθανον ὑπεραμυνόμενοι τῶν πατρῶων ἐλευθεριῶν, καὶ ἡ Χαιρώνεια, ἣτις σήμερον εἶνε εὐκόλως προσιτὴ διὰ τοῦ νέου ἐκ τῆς Λεβαδείας διερχομένου σιδηροδρόμου φρουρεῖται καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ γιγαντείου αὐτῆς λέοντος.

Οὐ μακρὰν τῆς Χαιρωνείας πλησίον τοῦ σημείου, ὅπου ἡ ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Ὀρχομενὸν ὁδὸς ἐνοῦται μετὰ τῆς ἀγούσης εἰς Κάπραιναν ἄλλο πεδῖον μάχης, ὀλιγώτερον ὀνομαστῆς, ἀλλὰ γραφικώτερας ἐκείνης, δι' ἧς ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐνίκησεν τοὺς Ἕλληνας Ἐδῶ ὑπόκειται ἡ σκηνὴ τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης μάχης δι' ἧς πρὸ ἑξ αἰῶνων κατελύθη τὸ φραγκικὸν δουκῆτον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ ἄλλοτε εἶπερ τις καὶ ἄλλη τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πεπολιτισμένη πόλις παρεδόθη εἰς ἀπαίδευτον στίφος τυχοδιωκτῶν ἐκ Καταλωνίας. Ἐδῶ οἱ Ἀραγιόνιοι ἄνδρες ἐπλημμύθησαν τοὺς ἄγρους διὰ τῶν ὑδάτων τοῦ βραδυκινήτου Κηφισοῦ, ὄντος διὰ μέσου τῶν λύγων, καὶ ἔπειτα μὲ τὸ ξίφος ἀνὰ χεῖρας ἀνέμειναν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἱππικοῦ τῶν Φράγκων. Ἐδῶ οἱ ἱππεῖς μὲ τὴν βαρεῖαν αὐτῶν πανοπλίαν, πολὺ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἐνέπεσον δυσάπαλλάκτως εἰς τὸ ἔλος τὸ κρυπτόμενον τελεσφόρως ὑπὸ τοῦ χλούζοντος ἑαρινοῦ σίτου. Τότε τὰ ξίφη τῶν Καταλωνίων ἐπετέλεσαν τὸ θανάσιμον αὐτῶν ἔργον, ἐπειδὴ οἱ ἑλαφρῶς ὀπλισμένοι ἐκ Βαρκελώνος στρατιῶται ἠδύναντο εὐκόλως νὰ στηρίξωσι τὸν πόδα ἐκεῖ ὅπου οἱ φράγκοι ἱππῶται ἐβυθίζοντο ὄλον ἐν βαθύτερον καθ' ἕκαστον βῆμα. Οἱ Φράγγοι εὐπατρίδαι ἀπωλέσθησαν σχεδὸν μέχρις ἑνὸς ἐν τοῖς τέλμασιν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες ἀπέβησαν λάφυρα τῶν τραχέων,

1. [Σ. π. Λάμπρου Περὶ τοῦ ἐν Χαιρωνείᾳ Λέοντος Μικταὶ σελίδες σ. 289 ἔ. Götting Gesammelte Abhandlungen aus dem classischen Alterthume Halle 1871 τομ. Α' σ. 147].

ἀλλὰ δεξιῶν ὀπλιτῶν, ὁ δὲ τελευταῖος Φράγκος δούξ τῶν Ἀθηναίων Βάλθερος Βοιέννιος εὗρε τὸν θάνατον κάτωθεν τοῦ Θουρίου, ὅπερ ἐπιστέφεται μέχρι καὶ τῆς σήμερον ὑπὸ μεσαιωνικοῦ κάστρου. Αἱ δὲ Θῆβαι οὐδέποτε ἀνέλαβον ἐκ τοῦ τραύματος τοῦ κατενεχθέντος ἐναντίον αὐτῶν ὑπὸ τῶν Καταλωνίων μετὰ τὴν νίκην ταύτην.

Ἔχουσιν ἤδη παρέλθει αἱ ἔνδοξοι ἡμέραι τῶν Ἑπταπύλων Θηβῶν, τῆς γενετείρας τοῦ Πινδάρου, τῆς ἔδρας τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τῆς ὑμνηθείσης ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τοῦ Στατίου καὶ συνδεομένης πρὸς τὸν μῦθον τοῦ Οἰδίποδος καὶ τὴν συγκινητικὴν διήγησιν περὶ τῆς Ἀντιγόνης. Παρῆλθον δ' ἐπ' ἴσης πλὴν ἑνὸς καὶ μόνου λειψάνου αἱ μεσαιωνικαὶ λαμπρότητες πόλεως, ἧς οἱ ὑφαντικοὶ ἱστοὶ ἠτοχολοῦντο περὶ τὴν μεταξουργίαν καὶ πρὶν ἢ τὸ μέγα μυστικὸν μεταδοθῆ εἰς τὴν Σικελίαν, ἧς αἱ αἶθουσαι ἀντήχουν ἐκ τῶν φαιδρῶν γαλλικῶν ἁσμάτων τῆς ἀθηναϊκῆς αὐλῆς ἐν ταῖς ἡμέραις, καθ' ἃς αἱ Θῆβαι συνεμερίζοντο μετὰ τῆς ἀρχαίας ἀντιπάλου πόλεως τῶν Ἀθηναίων καὶ ἡ Καδμεία μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως τὰς τιμὰς καὶ τὰ ὠφελήματα τῆς ἐν αὐταῖς διαμονῆς τοῦ δουκός. Τὸ μοναδικὸν ἐκεῖνο ἐπιζῶν λείψανον εἶνε ὁ τετράγωνος κολοβὸς μεσαιωνικὸς πύργος, τὸ μόνον σήμερον σωζόμενον κατάλοιπον τοῦ μεγαλοπρεποῦς κάστρου τῆς Καδμείας, ἐν ᾧ ὁ γλαφυρὸς ἀρχαῖος ἐκ Καταλωνίας χρονογράφος Ῥαμὼν Μουντάνερ ἐνεκλείσθη ὡς δεσμώτης μετὰ τοῦ νεαροῦ αὐτοῦ δεσπότη, τοῦ διαδόχου τῆς Μαϊορικῆς, τοῦ κάστρου, οὗ οἱ τοῖχοι ἐκοσμοῦντο διὰ ζωγραφικῶν παριστανουσαῶν τοὺς ἥρωϊκοὺς ἀθλοὺς τῶν σταυροφόρων ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῷ ὑποῖφ' ὑπῆρχεν ἰκανὸς χῶρος πρὸς ἐγκατοίκησιν βασιλέως μετὰ συμπάσης αὐτοῦ τῆς αὐλῆς. Τοῦλάχιστον τὸ δημῶδες ὄνομα Σανταμέρη διεφύλαξε τὴν ἀνάμνησιν τοῦ μεγάλου φλαμανδικοῦ οἴκου τῶν Σαιντομέρ, τῶν κυρίων μέρους τῶν Θηβῶν, ὧν εἰς ἔκτισε τὸ κάστρον τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα. Ἀπὸ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἐπιτῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων φραγκικοῦ πύργου¹ ἐν ἔτει 1875 ὁ πύργος Σανταμέρη εἶνε τὸ ἀριστον παράδειγμα τῆς φραγκικῆς λιθοδεμίας ἐν Ἑλλάδι καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ διατηρηθῆ τὸ λείψανον ἐκεῖνο τοῦ ποιητικωτάτου παρελθόντος ἐν τῇ ἡρέμφῃ καὶ νεωτερικῇ ἐπαρχιακῇ πόλει τὸ ὑψούμενον ὀλίγον ὑπερθεῖν τοῦ

κονιορτώδους πεδίου. Μόνον δ' αἱ ὁδοὶ διὰ τῶν ὡς τὸ πλεῖστον ἀρχαίων αὐτῶν ὀνομασιῶν ἀναμνησκουσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ μεγαλείου τῶν Θηβῶν, καὶ γραφικώτατον τοπίον εἶνε ἡ κυρία λεωφόρος ἢ φέρουσα τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ὅπου αἱ σκιεραὶ μορέαι ὑπενθυμίζουσι τὰ σήμερον ἐκλιπόντα μεταξουργεῖα τῆς πόλεως καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τῆς πλατείας ἐκείνης ὁδοῦ ξύλινα μαγαζεῖα καὶ χάνια εἶνε πλήρη φουστανελλοφόρων χωρικῶν, ἀθρόων ἀπὸ τῶν φρικαλεοτήτων τῶν ἡραφείων.

Αἱ Θῆβαι καίπερ ὀλίγα ἔχουσαι νὰ ἐπιδείξωσιν ἀρχαῖα λείψανα, ἔχουσιν ὅμως περίεργον ρωμαϊκὸν μνημεῖον, τὸν κολούμενον τάφον τοῦ ἁγίου Λουκά, τοῦ πανταχοῦ παρόντος Εὐαγγελιστοῦ, οὗ αἱ φερόμεναι ζωγραφίαι εἶνε διαδεδομέναι καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην καὶ ὅ,τις ὑποτίθεται θανάτων ἐνταῦθα. Ὁδηγούμενοι ὑπὸ νεαροῦ Θηβαίου ἐπεχειρήσαμεν διὰ τῆς κοιλάδος ὁδοπορίαν χίρειν προσκυνήσεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Λουκά, τῆς νῦν ἐπεχούσης τὴν θέσιν ἄλλου ναοῦ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ ὁ Ἰπρόδοτος εἶδε τὰ Καδμήια γράμματα τὰ κεχαραγμένα ἐπὶ τριπόδων. Καὶ ἠδυνήθημεν μὲν νὰ νανανώσωμεν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μαρμαρίνου κενοταφίου τὰ ὀνόματα Ζώσιμος καὶ Νήδυμος, ἀλλ' οὐδὲ ἔχνος εὑρομεν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Φανερὰ ἐν τούτοις εἶνε ἡ περισσόθηρος λιτρεία, ἧς ταγχάνει τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο. Παρατηρήσαντες δέ, ὅτι εὐρέα κοιλώματα εἶχον ἐγκοπῆ ἐπὶ ἑνὸς μέρους τοῦ ἐπικλινοῦς ἐπικαλύμματος τοῦ τάφου, ὅπερ εἶνε καλλιτεχνικῶς ἐξεργασμένον κλιμακηδόν, καθ' ὃν τρόπον ἢ πρόσοψις τῶν ξυλοτεύκτων ἐλβετικῶν καλυβῶν, ἠρωτήσαμεν τὸν συνοδὸν παῖδα πόθεν εἶχε προέλθει ἡ ζημία ἐκεῖνη. Ἀντὶ δὲ πάσης ἀπαντήσεως ἀνέσπασε τὸ μαχαιρίδιον αὐτοῦ, καὶ μόλις ἐπροφθάσαμεν νὰ παρακωλύσωμεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς αὐτόπτας τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἶχε παραμορφωθῆ ὁ τάφος. Ἐπειτα δὲ διηγήθη εἰς ἡμᾶς, ὅτι οἱ ἀσθενεῖς συνελθίζον νὰ πίνωσι ῥινίσματα μαρμάρου ἐκ τοῦ τάφου, ἀναπιστεύονται παρέχοντα τὴν ἴασιν τῶν νόσων, ὑφ' ὧν κατέχονται. Οὕτως ὁ ἅγιος Λουκᾶς ἐθεράπευσεν ἴσως μετὰ θάνατον μᾶλλον ἢ ζῶν. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξύ ὡραία ῥωμαϊκὴ σάρκοφάγος ἔχει ἀποβάλλει κατὰ μέρος ἄξιον λόγου μέρος ἀποξεσθεῖσα διὰ μαχαιριδίων.

Αἱ Θῆβαι ἔχουσι τὸ μέγα πλεονέκτημα, ὅτι ἀφθονοῦσιν ὑδάτων κατὰ τὸ Παραπάτι καὶ ἄλλας πηγὰς, ὅπου εἶδομεν μετὰ ζήλου πλυ-

¹ [Λάμπρου Ἱστορία Ἀθηναίων Γρηγορίου τομ. Β' σ. 316].

νούσας τὰς Θηβαίας, καίτοι ἡ ἀρχαία Δίρκη καὶ ὁ Ἰσμηνὸς δὲν ἐμποιοῦσιν ἰδιάζουσιν αἰσθησιν. Ὑπεράνω δέ, κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς Χαλκίδα, ἡ οὐχ ἴητρον ὀνομασθὴ βρύσις, εἰς ἣς τὰ ὕδατα ὁ Οἰδίπους ἐλούσθη μετὰ τὸν φόνον τοῦ πατρὸς, ἐπεσκευάσθη τελείως ἐπ' ἐσχάτων καὶ παρουσιάζεται καινουργεστάτη, ὁμοιάζουσα πρὸς τὰς χείριν ποτισμοῦ τῶν κτηνῶν σκάφας ἐκεῖνας, ὡς κτίζουσιν οἱ ζωόφιλοι τοῦ Λονδίνου.

Ἡ ΦΡΑΓΚΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΝ ΒΟΙΩΤΙΑ, ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ,

Διὰ τοὺς μελετῶντας τὴν ἱστορίαν τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἐν Καρδίτσει τῆς Βοιωτίας ἐκκλησίαι εἶνε μία τῶν σπουδαιωτάτων ἐν τῇ χώρᾳ, ἅτε περιλαμβάνουσα ἐπιγραφὴν ἀνοφερομένην εἰς ἄξιον λόγου Φράγκον, τὸν Ἀντώνιον le Flamenc καὶ ἀνερχομένην εἰς τὸ μοιραῖον ἔτος 1311, καθ' ὃ συνέβη ἡ κατάλυσις τοῦ φραγκικοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν ἐν τοῖς τέλμασι τοῦ Βοιωτικοῦ Κηφισοῦ. Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσε δις ὁ Buchon¹⁾, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπροθυμούμην νὰ μάθω εἰς ποίαν κατάστασιν εὗρισκετο αὕτη καὶ νὰ λάβω ἀκριβῆς πανομοιότυπον αὐτῆς, ἀπετάθην εἰς τὸν κ. H. Steel, τὸν διευθυντὴν τῆς Ἑταιρείας τῆς Λίμνης Κωπαίδος, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ λάβῃ νέον ἀντίγραφον αὐτῆς. Ὁ δὲ κ. Steel φιλοφρόνως ἀποστείλας εἰς Καρδίτσαν τὸν Ἑλληνα αὐτοῦ ἰχνογράφον ἀπεκτόμισεν ἀντίγραφον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ συγχρόνως ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἔλαβε τὰς ἐνταῦθα δημοσιευόμενας φωτογραφίας.

Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον νέον ἀντίγραφον οὐ μόνον παρέχει ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ τοῦ Buchon ἐνίας διαφορὰς περὶ τὴν ὀρθογραφίαν, ἀλλ' ἀποδεικνύει καὶ ὅτι ὁ Γάλλος λόγιος παρέλειψε σπουδαίαν προσθήκην εἰς τὸ ἔτος ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς, περιλαμβάνουσαν τὴν Ἰνδικτιῶνα, ἣτις, ὡς ὀρθῶς ἀναγράφεται, εἶνε ἡ ἐνάτη. Ἐντεῦθεν δ' ἀποδεικνύεται καὶ ἄλλως, ὅτι τὸ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε πράγματι, τὸ 1311, ἀνταποκρινόμενον πρὸς τε τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος, στωιθ' (= 6819) καὶ Ἰνδικτιῶνα ἐνάτην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρὰ τὸν Κηφισὸν μάχη συνεκροτήθη τῇ 15 Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκεῖνου καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἀντώνιος le Flamenc, ἡ τὲ Φλάμα, ὡς ὀνομάζεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ, εἶνε γνωστόν, ὅτι ἐπέζησε μετὰ τὴν φοβερὰν σφαγὴν τῆς ἡμέρας, ἐκεῖνης, δικαιοῦμεθα νὰ εἰκάσωμεν, καθ' ἣν γνώμην ἐξήνεγκον ἀλλαχοῦ, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ὁ μνημονευόμενος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἐκτίσθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς μάχης κατόπιν εὐχῆς γενομένης εἰς τὸν ἅγιον πρὸ τῆς εἰς τὴν μάχην συμμετοχῆς²⁾.

Ὁ Ἀντώνιος le Flamenc, οὗ οἱ πρόγονοι ὄκουν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, μνημονεύεται κατ' ἐπανάληψιν τὴν πρώτην δεκάδα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος. Ἡ γαλλικὴ διασκευὴ τοῦ Livre de la Con-

1) Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Journal of Hellenic Studies Τόμ. ΚΘ' (1909) σ. 198 κ' ε'.

2) La Grece continentale σ. 217.—Recherches historiques Τόμ. Α σ. 409.

3) Μίλλερ—Λάμπρου Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι. Τόμ. Α' σ. 326.

quosdam 1) μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ δοῦξ τῶν Ἀθηνῶν Γουίδων Β' Δελαρδὸς διώρισεν αὐτὸν βάλιον καὶ ἐπίτροπον ἐπίτροπον ἐν Θεσσαλίᾳ τῷ 1303 καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο τῶν συνετώτων ἀνδρῶν τῆς Ῥωμανίας (un des plus sages hommes de Romanie) καὶ ὁ συνετώτατος τοῦ δουκάτου (le plus sage dou duchame). Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χωρίῳ γίνεται μνεία καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀντωνίου, τοῦ Ἰωάννου le Flamenc, ὡς κατέχοντος ἀρχὴν τινα ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἀναμφιδόλως ἡ πείρα αὐτῶν περὶ τὰ τῶν Βλάχων, οἵτινες ἐν τῷ τότε χρόνῳ, καθ' ἃ καὶ νῦν, πλησιάζοντος τοῦ χειμῶνος μεταστάσειον ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Καρδίτσης εἰς τὴν Βοιωτικὴν, ἀνεδείκνυε πρὸς δύο διακεκριμένους τούτους ἀνδράς εἰδικωτάτους πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοιούτων ὑπηρεσιῶν. Μετὰ δὲ δύο ἔτη εὕρισκομεν τὸν Ἀντώνιον μεταξὺ τῶν μαρτύρων πράξεως ἀναφερομένης εἰς τὰς κτήσεις τῆς τότε δὴ τότε γενομένης ἐνηλικίου δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν τὰς κειμένας ἐν τῇ πατρὶ αὐτῆς Ἀγνολίᾳ (Hainault). 2) Τῇ δὲ 2 Ἀπριλίου 1309 ἀμφότεροι, ὁ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Ἰωάννης le Flamenc, παραστάντο κατὰ τὴν μνηστειαν τῆς τότε χήρας δουκίσσης μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἰάραντος Καρόλου ἐν Θήβαις 3). Τῇ δὲ 23 μηνὸς ἀγνωστομένου, ἴσως τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ 1308 βενετικὸν τι ἐγγράφον 4) ποιεῖται μνείαν τῆς προθέσεως τοῦ Fiammingo Antonio ὁμοῦ μετὰ τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Γουίδωνος Β', τοῦ Ῥοκαφόρτε καὶ Βονιφατίου τοῦ Οὐηρωναίου περὶ ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς ὑπὸ τῶν Βενετῶν κατεχομένης Χαλκίδος (Tentar l'impresa di Negroponte). Τῇ δὲ 11 Αὐγούστου 1300 ἄλλο βενετικὸν γράμμα, ἀπευθυνόμενον Ἐgregio militi Antonio Fiammingo, διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι οὗτος ἐξεμίσθωσε τὸ κτήμα τοῦ Πέτρου Κορνέρ, ἀπόντος καθολικοῦ ἱερέως τῶν Θηβῶν, καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ μὴ ἐγχειρίσῃ τὰ ἐξ αὐτοῦ εἰσοδήματα εἰς ἄλλον πλὴν τοῦ εἰς ὃν προσήκον ταῦτα. Δευτέρα δ' ἐπιστολή, γραφείσα τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ἀπευθυνομένη εἰς τὸν βάλιον καὶ τοὺς συμβούλους τῆς Εὐδοίας μνημονεύει καὶ πάλιν τοῦ Ἀντωνίου ἐν σχέσει πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν 5). Τέλος δ' ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχόντων, μεθ' ὧν εὕρισκετο ἐν ἐπικοινωνίᾳ ἢ βενετικῇ πολιτείᾳ, καταλόγῳ συνταχθέντι τὸ πρῶτον πρὸ τῆς μάχης τοῦ Κηφισοῦ καὶ εἶτα διορθωθέντι τῷ 1318, μνημονεύεται καὶ ὁ Ser Antonius Flamengo miles 6). Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ

1) Τόμ. Α' ἐκδ. Buchon σ. 409—10.

2) St Germain Drois primitifs... de Haynaut Τόμ. 1 σ. 387.

3) Αὐτόθι Τόμ. Α' σ. 215.

4) Lettere di Collegio φ. 6. [ἐν τῷ δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Βενετίας].

5) Αὐτόθι φ. 91.

6) H o p f Chroniques gréco-romanes σ. 178.

ὄθεν παρασημειοῦται ὅτι ἀπέθανε (decessit ἢ mortuus), ὅπερ συμπίπτει μετὰ τὴν ἐπιγραφήν περὶ τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων, ἀποδεικνύεται ἐντεῦθεν, ὅτι ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἐλιγίστων ἐπιζώντων.

Εἰς τ' ἀσφαλῆ δὲ ταῦτα γεγονότα ὁ Horp 1) προσέθηκε καὶ τὴν ἄλλως μὴ στηριζομένην ἐπὶ ρητῆς μαρτυρίας εἰκασίαν, ὅτι ὁ Ἀντώνιος ὑπῆρξεν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ «ἐν τῇ Ἀνατολῇ οἰκῶν Φράγκος». Ὁ ἔλαβε σύζυγον ἢ μαρκωνίς τῆς Βοδοιτῆζης Ἰσαβέλλα καὶ ὅστις τῷ 1286 διεξεδίκει τὴν διαδοχὴν τοῦ κάστρου τούτου πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτῆς.

Ἡ δὲ περὶ τῆς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐπιγραφή εἶνε ἐξωγραφημένη ἐπὶ τοῦ κονιάματος τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας, ἔτε δ' ὁ κ. Stœl ἐπεσκέψθη τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, τῷ 1907 καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς θέρος, τεμάχια τοῦ κονιάματος ἀποσχισθέντα καὶ κινδυνεύοντα νὰ πείσωσιν ἠπειλοῦν καταστροφὴν μέρους τῆς ἐπιγραφῆς. Παρήγγειλε δ' εὐμενῶς τὸν μηχανικὸν αὐτοῦ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ δήμαρχου τῆς Καρδίτσης περὶ τοῦ ἀρίστου τρόπου τῆς ἐπισκευῆς τοῦ διερραγῆτος κονιάματος χάριν παρεμποδίσεως τῆς καταστροφῆς. Ἐπισημῶς δὲ μοι ἐγνώρισεν ὁ κ. Stœl, ὅτι, ὅτε εἶδε τὴν ἐκκλησίαν τὸ πρῶτον τῷ 1880 «ἢ παρέκτασις τοῦ πρὸς δυσμὰς ἄκρου», ἦτις γίνεται σαφῶς ὁρατὴ ἐν ταῖς φωτογραφίαις, «ὄθεν εἶχεν ἀκόμη κτισθῆ, ἐν δὲ τῷ ἄκρῳ ἐκεῖνῳ ὑψίστατο ποιὰ τις ἐξέδρα, κατεσκευασμένη ἐκ σπονδύλων ἀρχαίων κιδόνων». Κατόπιν τῷ 1912 ἐπεσκέψθη μετ' αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἶδον ἰδίῳις ὄμμασι τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐπιγραφήν :

Ἐπειδὴ δὲ τὰ βιβλία τοῦ Buchon εἶνε σπάνια, ἀναδημοσιεύω ἐνταῦθα τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοσιν τῆς ἐπιγραφῆς.

ΑΝΗΓΕΡΘΗ Ο ΘΥΙΩΣ ΚΕ ΠΝΣΕΠ-
ΤΟΣ ΝΛΟΣ ΤΟΥ ΠΠΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΤ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΗΑ ΣΙΝΕΡΓΙΑΣ ΚΕ
ΠΟΘΟΥ ΠΟΛΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΩΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ
ΚΑΒΑΛΑΡΙ ΜΙΣΕΡ ΑΝΤΟΝΙ
ΛΕ ΦΛΑΜΑ
ΟΔΕ ΤΕΛΟΣ ΗΔΙΦΕΝ ΠΟΛΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΟΔΕ ΤΕΛΟΣ ΕΥΡΕΝ ΗΣΤΟΡΙΑ ΑΥΤΑ
ΠΑΡΑ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΙΕ-
ΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΚΕ ΚΑΘΕΓΟΥΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΝΙΚΟΔΕΜΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΤΟΝ ΑΥΤΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ
ΣΑΝΑΚΕΝΕΣΑΝΤΑΣ ΤΟΝ
ΗΚΟΝ ΤΟΥΤΟΣ.
† ΕΤΙ ΣΩΙΘ †

1) H o p f ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie τοῦ Ersch καὶ Gruber Τόμ. 85 σ. 321, 360, Πρβλ. Journal of Hellenic Studies Τόμ. ΚΗ' σ. 238.

Ἔνεκα δὲ τῶν πολλῶν παραναγνώσεων τοῦ Buchon, παραθέτομεν ἑνταῦθα διὰ μικρῶν γραμμάτων τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὸ εἰκονιζόμενον ἑνταῦθα ἀντίγραφον τοῦ ἰχνογράφου τοῦ κ. Ντσελ, τηροῦντες μὲν τὰς ἀνορθογραφίας τοῦ πρωτοτύπου προσθέτοντες δὲ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους.

Ἄνηγέρθη ὁ ἴσως κε πίνσεπτος ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος,
Γεωργίου δηὰ πνευγείας κέ (ἢ καί;) πόθου πολλοῦ τοῦ θεωσφιευτάτου
Καβαλάρη μισέε Ἀντόνη τέ φλάμα

Ἔδε τέλος ἤλιφεν πολῶν μαρτίρων ὅδε τέλος εἶδεν
ἱστορήα αὐτὴ παρὰ Γερμανοῦ ἱερωμονάχου κέ καθη-
γοιμένου κέ Νικοδήμου ἱερωμονάχου τὸν αὐταδε [λ]
φρον τοῖς ἀνακενησαντα τῶν ἦγον τοῦτον

† εἶτ ,Σωιθ' ἰνδ. Θ' †.

Ο ΟΣΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ 1

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἡμέρας ἀπὸ τῶν Δελφῶν ἐπὶ ἡμιονικῆς ὁδοῦ μετὰ τὴν διάβασιν τῆς πολυθρυλήτου *σχιστῆς ὁδοῦ*, ὅπου ὁ Οἰδίπους ἐφρόνευσε τὸν πατέρα Λαίον καὶ ὅπου, καθ' ἣ ὑπομιμήσκει ἡμᾶς μετὰ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος ὁ ἡμέτερος ἡμιονηγός, ὁ γενναῖος Μέγας καὶ ὁ ληστής Νταβέλλης ἔπεσον ἐν αἵματηρᾷ συμπλοκῇ πρὸ πενήκοντα περίπου ἐτῶν, κεῖται ἡ ὠραιότατη τῶν ἐν Ἑλλάδι βυζαντιακῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ δυσκολία τῆς προσελεύσεως, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἀμαξιτός, ἔχει ἀποκλείσει τὸ μαναστήριον τοῦ Ὀσίου Λουκά ἀπὸ τῆς μεγάλης πλειονότητος τῶν περιηγητῶν ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς ὄρεινὰς ὁδοὺς. Ἐκτὸς δὲ τούτου οἱ αὐστηρῶς ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀρχαιότητα οὐδεμιᾶς ἀξιούσι τιμῆς ὅ,τιδήποτε ἀνήκει εἰς χρόνους, καθ' οἷς ἡ πρόθεσις ἀπὸ συνετάσσετο μετ' αἰτιατικῆς. Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι τῆς Θεσσαλονίκης ὠχρῶσιν ἀπέναντι τῆς λαμπρᾶς ἀναμνήσεως τῶν ἡμερῶν, ἵτε ἡ Ἑλλάς ἦτο μέρος τῆς αὐτοκρατορίας ἐκείνης, ἣτις ἀκόμη διασώζεται ἐν τοῖς ὄνειροις τῶν θερμῶν πατριωτῶν τῶν ποιουμένων λόγον περὶ τῆς «μεγάλης ἰδέας» καὶ τῆς «μείζονος Ἑλλάδος».

Ὁ Λουκάς, ἔξ οἷ ὀνομάζεται ἡ μονὴ αὕτη, εἶνε ὅλως διάφορος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, οἷ τὴν ὑποτιθεμένην ζωγραφίαν τῆς Θεοτόκου εἶχομεν θαυμάσει ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ, καὶ τὸν νομιζόμενον τάφον εἶχομεν ἴδει ἐν Θήβαις. Ὁ ἡμέτερος Λουκάς ὁ λεγόμενος *δσιος* καὶ οὐχὶ *ἅγιος* ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀγιολογίᾳ, εἶνε γενικῶς γνωστὸς ὡς ὁ νεώτερος καὶ ἔζησε τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα, τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῶν ἑλληνικῶν μοναστικῶν κτίσεων. Οἱ γονεῖς τοῦ Ὀσίου Λουκά εἶχον φύγει ἐξ Αἰγίνης, ὅτε οἱ Σαρακηνοὶ πειραταί, οἱ τότε δεσπόζοντες τῆς Κρήτης εἶχον δηρώσει τὴν ὠραίαν ἐκείνην νῆσον, καὶ εἶχον καταφύγει εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Μακεδονίας, ὅπου σήμερον εἶνε μὲν τὰ πάντα συγκεχυμένα ἀλλὰ, δὲν θὰ ἠδύνατο ὅμως νὰ εἰσδύσῃ ὁ ἄγριος πειρατής. Ἐκεῖ δ' ἐγεννήθη ὁ υἱὸς αὐτῶν, ἀλλ' ἐν ὅσῳ ἦτο ἀκόμη νεαρός, κατέλαβεν αὐτὸν πόθος τῶν ὑπερκοσμίων, καὶ ἐγκατέλιπε τὴν γενέτειραν, ὅπως ἐγκατασταθῆ ὡς ἐρημίτης ἐν

1 Ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Guardian τῆς 26 Φεβρουαρίου 11 Μαρτίου 1903.

ερεϊ ἐρημικῶς παρὰ τὰ παράλια τῆς Φωκίδος, ὅπου ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἀφιερῶθη εἰς τὴν προσευχὴν. Βουλγαρικὴ δ' ἐπιδρομὴ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ φύγῃ, διαπεραιούμενος τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἐπὶ δέκα ἔτη ὑπηρέτησεν ὡς ἀκόλουθος ἄλλου ἐρημίτου ζῶντος δίκην ἄλλου Συμεῶν στυλίου ἐπὶ τῆς κορυφῆς κλονός τινος πλησίον τῶν Πατρῶν. Τότε τέλος μετηνίστασεν εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Στεῖρι, κείμενον μεταξὺ Δελφῶν καὶ Λεβαδείας, ὅπου ἔκαμε θαύματα χάριν τῶν πιστῶν πρό τε τοῦ θανάτου καὶ μετ' αὐτόν. Ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἀνηγέρθη μονή, ἣς τὴν κτίσιν ἢ παράδοσις ἀναφέρει εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμανὸν Β' ἐφ' οὗ βασιλεύοντος, καθ' ἣ λέγεται, διὰ προφητείας τοῦ ὁσίου, ἀνεκτίθη ἢ ὑπὸ τῶν Σαρακηῶν κατεχομένη Κρήτη.

Ἐπιροδιασθέντες δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἡγούμενον παρὰ τοῦ νομάρχου τῆς Βοιωτίας, ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς ἀρχαίας γραφικῆς σχολῆς τῶν φρουστανελλοφόρων, ἐτύχομεν ἐν τῇ μονῇ δεξιώσεως θερμότητος. Ὁ ἡγούμενος ἐπέδειξεν εἰς ἡμῶς τὰς δύο ἐκκλησίας τὰς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς ἐκείνης, ἐν ἣ εἶχε διέλθει σχεδὸν ὅλον τὸν βίον. Ὅλως διαφόρως τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ προκατόχου, ὅστις εἶχε βεβαιώσει τὸν Ἄγγλον περιηγητὴν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος Γεώργιον Wheeler, ὅτι οἱ δύο ἐν τῇ κρύπτῃ μεγάλῃ τάφοι εἶνε ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ καὶ ὁ τῆς ὡραίας Θεοφανοῦς, ὁ ἀξιόλογος ἡμῶν ἡγούμενος ἐξέφρασε κριτικὴν δυσπιστίαν περὶ τῆς ἀρεστῆς ταύτης παραδόσεως. Καὶ θὰ ἠδύνατο μὲν τις νὰ πιστεύσῃ τὴν εὐφυᾶ γνώμην τοῦ Buchon καθ' ἣν ὁ δεύτερος τῶν λαμπρῶν τούτων τάφων εἶνε ὁ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου Κουρτενιάη ἢ ὁ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ροβέρτου, ὃν ἐκεῖνος μὲν ἀπέθανεν ἐν ταῖς στενοπορείαις τῆς Ἡπείρου, οὗτος δ' ἐν Πελοποννήσῳ. Ἀλλά, καίτοι οἱ ἔξωτερικοὶ τοῖχοι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ τε φραγκικῶν οἰκοσῆμων καὶ ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, δὲν ὑπάρχει ἀπόδειξις τῆς ἐλκυστικῆς ἐκείνης ὑποθέσεως. Ἐσωτερικῶς δὲ τὸ κτίριον, μικρογραφία τῆς Ἁγίας Σοφίας, κοσμεῖται δ' ὡραίων ψηφιδωτῶν, δύο δὲ ἄλλοι τάφοι χαρακτηρίζονται ὡς ὁ ἀρχικὸς τάφος τοῦ ὁσίου καὶ ὡς τὸ σημερινὸν κοιμητήριον τῶν λειψάνων αὐτοῦ. Ἡ ἐκκλησία δεῖται δυστυχῶς σοβαρωτάτων ἐπισκευῶν.

Καὶ ἔδαπανήθησαν μὲν χρήματα κατὰ διαφόρους χρόνους, ὡς

μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιγραφαί, χάριν ἀνακτίσεως, ἀλλὰ μία τῶν κυρίων δοκῶν τῶν ὑποβασταζουσῶν τὴν στέγην ἔχει σχεδὸν καταπέσει καὶ ἔνεκα ἐλλείψεως ὀλίγων χιλιάδων δραχμῶν τὸ ὡραιότατον μνημεῖον τῆς βυζαντιακῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι εὐρίσεται ἐν ἐκπτώσει. Ὅυδεις ἔπραξέ τι ὑπὲρ ταύτης τῆς μονῆς, καίτοι ἡ ἐκκλησία τοῦ Λαφνίου ἢ μεταξὺ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἐλευσίως ἐπεσκευάσθη τελείως φροντίδι τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, καὶ μόνον ἡ Ῥωσία «ὑπεσχέθη» καθ' ἣ εἶπεν ὁ ἡγούμενος μειδιῶν, νάναλάβῃ τὸ ἔργον. Οὐδὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ κτιρίου μόνος ὁ χρόνος. Ὁ ἀκάθεκτος Ὀδυσσεὺς Ἀνδρῆτσος, ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀνατινάξας τὸν λέοντα τῆς Χαιρωνείας τὸν νῦν καὶ πάλιν συναπαρτισθέντα, ἐλαφυραγώγησε τὴν μονὴν καὶ προὔξενησε πολλὰς ζημίας. Ὑψηλὰ ἐν τῇ στοῦ τῇ περιβαλλούσῃ τὴν μεγαλειτέραν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, ὅπου τὸ ἥλιακὸν φῶς διαφαίνεται διὰ τῶν ἀδιαφανῶν μαρμαρίνων θυρίδων, τῶν μοναχῶν τις ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων ὑπᾶς, ἐξ ὧν οἱ Τούρκοι στρατιῶται εἶχον πυροβολήσει ἐναντίον τῶν πολιορκούντων αὐτοὺς ἐν τῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι, ὅτε ἡ μονὴ μετεβλήθη εἰς φρούριον καὶ οἱ μοναχοὶ κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Ἀλλ' ἀκόμη καὶ μετὰ τὰς περιπετείας τῶν βυζαντιακῶν χρόνων, ἐπὶ τῶν ἄλλων δοκῶν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν τραχέων Καταλωνίων καὶ τῶν Τούρκων, ἡ μονὴ δὲν ἔπαυσε συνεχίζουσα τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς ἐν τῷ ἐρημικῷ ἐκείνῳ τοπίῳ. Ἀλλοτε ποτε ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου ἔκειτο ἀρχαία πόλις, καὶ λείψανα αὐτῆς ἐνεκτίσθησαν εἰς τὸ μεσαιωνικὸν κτίριον. Ἀλλ' ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκκλησία δὲν εἶνέ τις τῶν δύο νῦν ὑπαρχουσῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς μονῆς, ἀλλὰ πρέπει νάναζητηθῇ μᾶλλον ἐκτὸς αὐτῆς ἐκεῖ ὅπου στενωπὸς τις ἄγει διὰ τοῦ κήπου τοῦ μαγειρείου τῆς μονῆς εἰς περιεργὸν κρύπτην πλήρη ὕδατος, κειμένην κάτωθεν τοῦ σημερινοῦ μοναστηρίου. Τὸ καταρρέον ὕδωρ ἔχει σχηματίσει ἐκεῖ σταλακτίτας, καὶ οἱ ἀγρότοι οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τῶν κλιτύων τοῦ Ἐλκῶνος ἔρχονται καὶ πίνουν τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο καθ' ἣ πίνουν τὴν ἐκ μαρμάρου κόκκιν τῶν Θήβαις τάφου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκά χάριν θεραπείας νόσων.

Τὴν ἑσπέραν διήλθομεν εὐπροσύνως ἐν συντροφίᾳ τῶν μονα-

1. Γεωργίου Κρέμαρ Φωκικά τομ. Α' Πηλοποννησιακὸν τῆς ἐν Φωκίδι μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά τομ. Β' ἱστορία τῆς ἐν Φωκίδι μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά ἐν Ἀθήναις 1874 καὶ 1880).

χῶν οἵτινες μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἀνέρχονται εἰς ἑβδομήκοντα ἐν τῇ μονῇ τοῦ ὁσίου Λουκά. Ὁ ἡγούμενος νεαρὸς μοναχὸς καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς Μονῆς, ὄν κοσμικώτερος τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ, παρεκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ φιλόξενος ἡγούμενος διέκοπτε πού καὶ πού τὸ ἰδιαίτερον ἑαυτοῦ γένημα ἐκλέγων ἐκ τῆς παρουσίας τὰ νοστιμώτατα τῶν τεμαχίων τοῦ ἀμνοῦ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ πηρουνίου καὶ ἐμβάλλων αὐτὰ εἰς τὰ ἡμέτερα πινάκια. Εὐτυχῶς ἀπήλλαξεν ἡμῶν τῆς προσφορᾶς τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ζώου, οἵτινες ἀποτελοῦσι λίχνευμα περιζήτητον μὲν ἐν τισι τῶν μονῶν, ἀλλὰ καταπλήσσον τοὺς ἀήθεις αὐτοῦ Ἀναγκάως δ' ἔγεινε λόγος καὶ περὶ τῆς πολιτικῆς. Γάλλος περιηγητὴς εἶχε φθάσει πρόσφατως καὶ εἶχεν ἀναγγεῖλει εἰς τοὺς μοναχοὺς, ὅτι ἡ Ἀγγλία συνεταρτίσθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ ταραχῶν. Ἐγὼ δὲ παρετήρησα ὅτι οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ ἦσαν, ὡς εἶκός, οἱ ἀξιολογώτατοι τῶν γνωσκόντων τὰ μυστήρια τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ κρητικοῦ ζητήματος οἱ πατέρες ἦσαν κατὰ βίαιον ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Δὲν πειράζουσι τὰ ἔξοδα, ἔλεγον Ζήτη ἢ Ἐνωσις. Τοιοῦτος πόθος ἦτο τὰ μάλιστα φυσικὸς ἐν τῷ ὁσίῳ Λουκᾷ ὅστις συνδέεται ἔνεκα τοῦ κίστου αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἀπακτίσεως τῆς Κρήτης. (1) δὲ γραμματεὺς ἐδίψα νὰ μάθῃ νέα περὶ τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ ἀνωμαλιῶν καὶ ὠμίλει μὲ ὕψος προσπιτευτικὸν περὶ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου Νικολάου. Λιὰ βραχέων, ὁ Ὅσιος Λουκᾶς παρὰ τὴν ἀπομόνωσιν αὐτοῦ ἀναγινώσκει ἀπλήστως τὰς ἀθηναϊκὰς ἑφημερίδας καὶ ἔχει τελείαν γνῶσιν περὶ τοῦ τίνα προΐθενται οἱ Σουῖδοι καὶ τίνα οἱ Γάλλοι. Καθ' ἃ δὲ ἄλλως ἴπαντες ἐν Ἑλλάδι, οἱ μοναχοὶ ἐπιδεικνύουσι μέγιστον ἐνδιαφέρον περὶ τῆς Ἀγγλίας, καὶ πιστεύουσιν, ὅτι εἰδικὴ ἀποστολὴ τῶν Ἀγγλων εἶνε τὸ νὰ παράσχωσιν εὐργετήματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν. Δὲν ὑπῆρξάμεν ἡμεῖς οἱ δώσαντες τὰς Ἰονίους νήσους ὡς γαμήλιον δῶρον τοῦ βασιλέως Γεωργίου τῷ 1864. Δὲν ὑπῆρξάμεν ἡμεῖς οἱ ἀποκτήσαντες τὴν Θεσσαλίαν καὶ μέρος τῆς Ἠπείρου τῷ 1881 χάριν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου; Δὲν προθυμούμεθα ἴμα τῇ διαρροθμίσει τῶν κατὰ τὴν φιλοτάραχον νότιον Ἀφρικὴν νὰ παράσχωμεν καὶ ἄλλας δωρεὰς εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, ἧς χάριν ἀπέθανεν ὁ Βύρων ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ὁ νεαρὸς Κλήμης Νάρρις εἰς τὰ Πέντε Πηγᾶδια; Τοιαῦται εἶναι αἱ κρίσεις τῶν

ἀγγλοφίλων Ἑλλήνων, καὶ πολλοί. Ἕλληνες ἀγαπῶσι τὴν Ἀγγλίαν τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον δυσπιστοῦσι πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀποστεργουσι τὴν Γερμανίαν. Ἐν δὲ τῷ ὁσίῳ Λουκᾷ ἔχουσιν ἰδιόζοντα λόγον, ὅπως εἰνοῦσι τοὺς Ἀγγλους, ἐπειδὴ δύο τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Βρετανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς οἱ κ. κ. Schultz καὶ Bartsley, ὑπῆρξαν οἱ συντάξαντες τὸ λαμπρὸν περὶ τῆς μονῆς ταύτης ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον¹, ὅπερ τιμᾷ ὁμοίως τὴν σχολὴν ἐκείνην, τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὸν ἐκδότην καὶ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν Γαλλικὴν συγγραφὴν [τοῦ κ. Millot] περὶ τοῦ Λαφνίου.

(1) Ὁ Ὅσιος Λουκᾶς θὰ ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ ἰδεῶδες θερινὸν διαμονοτήριον. Ἐκ τοῦ ὠραίου ἐξώστου τῆς αἰθούσης τῶν ξένων ἡ θεὰ ἐξικνεῖται διὰ ὠραίας κοιλάδος μέχρι τῆς ὄρεινης στενοπορίας τῆς ἀγούσης καὶ Λεβιάδειαν. Ὁ Πιρνασσὸς κεῖται ἐν ἀποστάσει ὀλίγων ὥρων ἡμιονοδρομίας ὀπισθεν ἡμῶν ὁ ὠραῖος ὄρος Ἀσπρασπία ὃ ἐπέχων τὴν θέσιν τῆς ὀνομαστῆς ἐν τῇ ἀρχαιότητι Ἀντικύρας, ἀπέχει ὀλίγας ὥρας πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ. Ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἡ μεγάλη ἐκείνη εὐεργέτις τῆς Ἑλλάδος εἰς ἣν ἔλος ἀπεδόθη ἡ προσήκουσα τιμὴ, ἐπεθύμει νὰ κατασκευάσῃ ὁδὸν ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς τὴν μονήν. Σήμερον δὲ ὁ κ. Μπουφίδης, εἰς τῶν δραστηρίων βουλευτῶν τῆς Λεβιαδείας, ἐνεργεῖ ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ αὐτοῦ σχεδίου. Ἐδῶ, ἐν τῷ ἁγίῳ Λουκᾷ, ἐγκλείεται ἡ βυζαντιακὴ Ἑλλάς, καθ' ἣ ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἀπεκαλύφθη ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ νῦν συντελεσθείσαις πλέον ἀνασκαφαῖς τῶν Δελφῶν καὶ καθ' ἣ ἡ φραγκικὴ Ἑλλάς διασώζεται ἐν τῷ πύργῳ Σανταμέρη τῶν Θηβῶν, ἐν τῇ νορμαννικῇ ἀψίδι τῆς Ἀνδραβίδας καὶ ἐν τῷ κάστρῳ τῆς Καρυταίνης. Ὑπο'εἴπεται μόνον, ὅπως ἔταιρεία τις ἢ πλούσιός τις ἰδιώτης ἀνασώσῃ ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τὴν ὠραίαν ἐκκλησίαν τοῦ ταπεινοῦ Στειριώτου ἐρημίτου.

1. [Robert Schultz and Sidney Bartsley The monastery of Saint Luke of Stiris, in Phocis and the dependent monastery of saint Nicolas in the fields, near, Skripou, in Boeotia London 1901].

Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ¹

328.

Χαρτ. 0,31×0,21 Αἰῶνος 19 (φ. 20).

«Κώδηξ τῶν ὅρκων».

Περιέχει τοὺς ὅρκους 1) τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος 2) τοῦ Πανελληνίου 3) τῆς ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ ταμείου ἐπιτροπῆς 4) τοῦ στρατιωτικοῦ 5) στρατάρχου 6) τῶν ἐκτάκτων ἐπιτρόπων 7) τῶν γερουσιαστῶν 8) τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας καὶ τῶν λοιπῶν γραμματέων τῆς Κυβερνήσεως 9) τῶν ἐκτάκτων ἐπιτρόπων καὶ προσωρινῶν διοικητῶν 10) τῶν δικαστῶν 11) τοῦ δημοσίου συνηγόρου καὶ 12) τῶν ὑπαλλήλων μετὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ὀρκισθέντων.

Τὰ φύλλα 12-20 ἄγραφα.

Στάχωσης χαρτίνη.

329.

Χαρτ. 0,27×0,19 Αἰῶνος 19 (φ. 132)

«Registre de correspondance».

Γαλλιστί.

Ἄρχ. ἀπὸ τῆς 29 Μαΐου 1835 καὶ τελευτῇ εἰς τὰς 30 Νοεμβρίου 1839 περιέχον ἐν 8λφ 225 περιλήψεις ἀνταποκρίσεων.

Στάχωσης χαρτίνη.

1. Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σ. 289.

330.

Χαρτ. 0,31×0,21 Αἰῶνος 19 (φ. 177)

Περιέχει ἀποφάσεις τοῦ α' διαρκοῦς πολεμικοῦ συμβουλίου γαλλιστί πλὴν τῶν ἀπὸ φύλλου 1α μέχρι φύλλου 116, αἵτινες ἔχουσι γραφῆ ἑλληνιστί. Ἡ πρώτη ἀπόφασις φέρει χρονολογίαν «20 Φεβρουαρίου 1829» καὶ ἡ τελευταία «20 Σεπτεμβρίου 1838.»

Στάχωσης χαρτίνη.

331

Χαρτ. 0,42×30 Αἰῶνος 19 (φ. 30)

Ἐξαγωγή λογαριασμῶν παρὰ τῆς παρὰ τοῦ κατὰ τὸ τμήμα τῆς Ἀργολίδος ἐκτάκτου ἐπιτρόπου διορισθείσης ἐπιτροπῆς ἀπὸ τῶν κατόστιχα καὶ ἔγγραφα τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀποθανόντος στρατηγοῦ Χατζῆ Μιχάλη Ταλιάνου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 19 Φεβρουαρίου 1829».

Ἐν φύλλῳ, 17α.

«Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 19 Φεβρουαρίου 1829.

Ἡ ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τοῦ μακαρίτου στρατηγοῦ Χατζῆ Μιχάλη Ταλιάνου ἐξεταστικὴ ἐπιτροπή.

Ἰωάννης Μ. Μαυρογορδάτος

Ἰωάννης Ξ. Σκοῦφος

Κωνσταν. Τζατζές

Ἴσον τῷ προτοτύπῳ ἀπαράλλακτον, τὸ ὅποιον δίδεται εἰς χεῖρας τῶν κληρονόμων τοῦ Χατζῆ Μιχάλη Ταλιάνου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 22 Μαΐου 1829

Ὁ Ἐκτακτος ἐπίτροπος τῆς Ἀργολίδος

Κων. Ράδος.

Τὰ φύλλα 176—30 ἄγραφα

Ἀστάχωτον.

332.

Χαρτ. 0,33×0,25 Αἰῶνος 19 (φ. 47).

«Πρακτικὰ τῆς ἐπεξεργαστικῆς τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν λογαριασμῶν ἐπιτροπῆς»

«Ἐν Αἰγίνῃ 1827 Σεπτεμβρίου 20»

Περιέχει 122 πρακτικά. Τὸ πρῶτον ἔχει χρονολογίαν «Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1827» καὶ τὸ τελευταῖον «Μαρτίου 18» τοῦ 1828. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἦσαν ὁ Ἰωάννης Τομαρᾶς, Παναγ. Χρυσανθόπουλος καὶ Ἀθανάσιος Ἰζούτζου, ὁ δὲ γραμματεὺς Βασίλειος Γεωργιάδης.

Ἀστάχωτον.

333.

Χαρτ. 0,31X0,20 Αἰῶνος 19 (φ. 40).

«Πρωτόκολλον τῶν παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Κυβερνήτου ἐκδιδομένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματέως συνυπογραφομένων ἐγγράφων.

Ἀρχ. ἀπὸ αἰσῆς Ἀπριλλίου 1830.

Ἐξοκολοῦσθαι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου Γ. Α. Καποδίστρια, τὰ διατάγματα τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἀπὸ τοὺς Κυρλοὺς Α. Α. Καποδίστριαν, Θ. Κολοκοτρώνην καὶ Γ. Κωλέτην, καθὼς καὶ μετὰ τὴν παύσιν αὐτῆς τὰ διατάγματα τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλλην. Κυβερνήσεως α. α. Καποδίστρια μετενομασθέντος ἔπειτα Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.»

Ἐν φ. 27 β.

«Ἐπικυροῦται ὅτι τὰ εἰς τὸ παρὸν βιβλίον γεγραμμένα εἶναι ἴσα ἀπαράλλακτα τῶν πρωτοτύπων διαταγμάτων τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ ἀρ. 1—91.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 15 Ἀπριλλίου 1832.

Ὁ αὐτὸς πρέσβης ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματείας καὶ Διευθυντῆς τῶν ἀρχείων.

Κ. Α. Λεβίδης» καὶ ἐν φ. 47α.

«Σημειώσεις.

Ἀπὸ ἀρ. 24 μέχρι 50 τὰ ἐγγράφα ἐξεδόθησαν ἐκ Πόρου, ὅπου διέτριβεν ἡ Γραμματεία.

Ἀπὸ ἀρ. 57 μέχρι . . . . τὰ ἐγγράφα ἐξεδόθησαν ἐξ Αἰγίνης, ὅπου διέτριβεν ὁ Γραμματεὺς»

Στάχωσις χαρτίνη.

334.

Χαρτ. 0,29X0,18 Αἰῶνος 19 (σ. 207).

Τὸ κατὰ τὸ Φανάρι καὶ Πύργον πρωτόκλητον δικαστήριον. Τετάρτη βιβλος πρακτικῶν.

Κατάλογος κωδίκων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἰστ. καὶ Ἑθν. Ἐταιρείας 389

Τὸ πρῶτον πρακτικὸν φέρει χρονολογίαν «7 Μαρτίου 1832» καὶ τὸ τελευταῖον «9 Αὐγούστου 1832». Πάντα τὰ πρακτικά φέρουσιν ὡς τόπον τὸν Πύργον καὶ ὑπογραφὰς «Ὁ πρόεδρος Ἰω. Μ. Μαυρογορδάτος καὶ ὁ γραμματεὺς Ν. Στ. Βαλσάκης» καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ δικαστηρίου ἔχουσαν ἐν μέσῳ τὸν φοίνικα μετὰ σταυροῦ καὶ περὶ τὰς λέξεις «Τὸ πρωτοκλ. δικαστ. Φαναρίου καὶ Πύργου 1830».

Τὰ τρία τελευταῖα φύλλα ἀγραφα καὶ ἀναρίθμητα.

Στάχωσις χαρτίνη.

335.

Χαρτ. 0,29X0,18 Αἰῶνος 19 (σ. 140).

Ἀλφαριθμητικὸν εὑρετήριον ἐν ᾧ ὁ Θ. Π. Δεληγιάννης πρωθυπουργὸς ὢν ἐσημείου ἰδιοχείρως τὰς ἀπαιτήσεις βουλευτῶν καὶ ἄλλων προσώπων πρὸς διορισμὸν, προβιβασμὸν καὶ ἀπόλυσιν διαφόρων.

Ἀρχ.

«Αὐστρίας πρέσβυς νὰ προβιβασθῇ ὁ Γιράρδος ὑπάλληλος τοῦ τελωνείου Σύρου».

Στάχωσις χαρτίνη.

336.

Χαρτ. 0,31X0,20 Αἰῶνος 10 (φ. 94).

Περιέχει τὰ πρακτικά τοῦ συμβουλίου τοῦ Ἀρσακείου.

Τὸ πρῶτον πρακτικὸν «16 Αὐγούστου 1873» καὶ τὸ τελευταῖον «2 Νοεμβρίου 1877».

Ἀκέφαλον.

Ἀστάχωτον.

337.

Χαρτ. 0,36X0,225 Αἰῶνος 19 (φ. 15).

Ἀρχ. «1833 Τὰς 18 καὶ 30 Ἰανουαρίου ἀράξαμε εἰς τὸ λημμένα τοῦ ναυπλίου μετὰ τὸν βασιλέα μας» καὶ περιέχει ἰδίᾳ τὰ ὀνόματα τῶν προσκαλουμένων εἰς γεύματα παρὰ τῷ Ὄθωνι μετὰ τῆς χρονολογίας τῶν γευμάτων. Ἐνιαχοῦ ὑπάρχουσι ἄλλαι τινὲς εἰδήσεις. Τῶν εἰδήσεων τούτων ἀναφέρομεν τὰς κυριώτερας.

(φ. α) «Τὲς 25 Ἰανουαρίου (6 Φεβρουαρίου) 1833 ἔγιναι εἴσοδος τῆς

μεγαλιότητος του μετὰ τῆς ἀντιβασιλείας εἰς ναύπλιον μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ παράταξιν. τὴν ἀκολουθοῦσαν ἡμέραν ἐγένετο ἐπιθεορυσία τὸν βαβαρικὸν στρατοπέδον ἀπὸ τὴν μεγαλιότητα του. τελειονοῦντας αὐτὴν ἐγένετο εἰς τὸ πολυτὴ ἐπισκεψαί τὸν προκρίτον καὶ τὸν προύχοντον ὡς ἐπαραβρέθησαν εἰς τὸν ὄρκον τῆς πίστεως πρὸς τὸν βασιλεῦσιν καὶ τὸν νομὸν τῆς πατρῴδος».

(φ. 2β) «Τῆ 22 Ἀπριλίου 4 Μαΐου ἐκάμε ἡ μεγαλιότης του ἕνα μακρὸ ταξίδι εἰς τὸ Ἀστὺς οἶκον μετὰ τὸν υἱὸν του καὶ μετὰ τὸν πρῶτον καὶ τὴν φαρμέλια αὐτοῦ».

(φ. 2β) «τῆ 29 Ἀπριλίου 11 Μαΐου ἐφίτασε ἐνταῦθα ὁ διαδοχὸς τῆς ἀπαβαρίας ἀδελφὸς του Βασιλεῦσιν μαζ.»

(φ. 3α) «Τῆ 9 καὶ 21 Μαΐου ἀναχώρησε ἡ Α. Μ. μετὰ τὸν ἀδελφόν της καὶ μετὰ τὴν ἀντιβασιλέα διὰ τὰς Ἀθήνας διὰ ξίρας. ἐπιστρεψε διὰ θαλάσσης τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ εἰς Ναύπλιον εἰς καληστὴν ἡγίαν».

«Τῆ 1 Ἰουνίου 20 Μαΐου ἦν τὰ γενεθλῖα τοῦ σεβαστοῦ Βασιλέος οὗ ἐγένετο ἐπισκεψαί ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη του κράτους καὶ ξένον δύναμειν στρατιωτικῆ καὶ παλατικῆ».

(φ. 3β) «τῆ 1 καὶ 13 Ἰουνίου ἀνεχώρησε Α. Μ. διὰ τὸ εἶναι πελαγὸς μετὰ τὴν Ἀγγλικὴν φρεγαδία Ματακασκιὰ πρὸς ἐπισκεψαί τὸν νησίον καὶ ἀνταμοσίν του ἀδελφόν του».

«Τῆ 29 Ἰουνίου 11 Ἰουλίου ἐπιστρεψε ἡ μεγαλιότης του ἀπὸ τοῦ ταξιδι τῆς σιμῆνης μετὰ τὴν τὴν σινοδία του καὶ τὴν μεγαίστην ἡγίαν».

(φ. 4α) «Τῆ 27 Ἰουλίου 8 ἀυγουστοῦ ἐγένετο μεγάλη παρατάξις εἰς τὸ βασιλικὸν Παλατιὸν οὗ ἐκάμε τὸν ὄρκον τῆς πίστεως ἡ αγία σινοδος ἐμπροσθεν του Βασιλέος καὶ τῆς ἀντιβασιλείας καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπιγάμε εἰς τὴν ἐκκλησία του αγίου γιοργίου μετὰ παρατάξιν οὗ ἐφιλῆθη δοξολογία πρὸς τὸν ἡμῶν θεὸν διὰ τὴν στερεοσίν του Βασιλείου τῆς θρησκείας καὶ εὐδαιμονίας τοῦ κράτους».

(φ. 5α) «Τῆ 4 καὶ 16 Σεπτεμβρίου ἐταξίδεψε ἡ Α. Μ. διὰ τὴν Πολοπόνησον».

(φ. 5α) «Τῆ 10 καὶ 22 ὀκτωβρίου ἐπιστρεψε εἰς Ναύπλιον ἡ Α. Μ. μετὰ τὴν τὴν σινοδία».

(φ. 10β) «τῆ 10 Μαρτίου ἀναχώρησε ἡ Α. Μ. διὰ τὰς Ἀθήνας»

22 φεβρουαρίου

«Τῆ 28|16 Μαρτίου ἐπιστρεψε ἡ Α. Μ. ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς καληστὴν ἡγίαν».

(φ. 12β) «Τῆ 11|25 Σεπτεμβρίου ἀνεχώρησε ἡ Α. Μ. διὰ τὸ ταξίδι τῆς ρουμῆλης».

«Τῆ 14|2 ὀκτωβρίου ἐπιστρεψε ἡ Α. Μ. εἰς Ναύπλιον»

Ἡ τελευταία εἰδησις (φ. 14β) φέρει χρονολογίαν 22 Δεκεμβρίου (3 Ἰανουαρίου) τοῦ 1844.

Τινὲς τῶν εἰδήσεων γερμανιστί, τὰ δὲ ὀνόματα συνηθέστατα ἑλληνιστί καὶ γερμανιστί.

Ἀσπασίου

Ἐκ δωρεᾶς Στεφ. Χατζημιχάλη ἀξιωματικοῦ τοῦ Β. Ναυτικοῦ.

338.

Χαρτ. 0,32×0,15 Αἰῶνος 19 (φ. 25+σ. 119).

Περιέχει ἐμπορικὸς λογαριασμοὺς καὶ σημειώσεις ἰδίᾳ ἐνοικίων.

Ἐν σ. 85 ἀναγιγνώσκωμεν:

«Τῆ 1 Ἰουνίου 1844 ἐνοικίωσα τὴν ὑποκάτωθεν οἰκίαν τοῦ μακαρίτου Ι. Μαυρογένη ἀποθήκην μαζ πρὸς τὸν Πέτρον Γκίζην (Σκίρον) 80 δραχ. κατ' ἔτος».

Ἐν δε σελ. 86.

«Τῶ χιλιοστῶ ὀκτακισιοστῶ τεσσαρακοστῶ τετάρτῳ ἔτει, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ ἑνδεκάτῃ πρὸ μεσημβρίας, τῆ εἰκοστῆ ἐνάτῃ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου ἀπεβίωσεν ὁ ἀειμνηστὸς Πατὴρ ἡμῶν ἀφήσας ἀέναντον θλίψιν εἰς τὰ τέκνα του.

γαίαν ἔχοις ἐλαφρὰν οἰωνία σου ἡ μνήμη γλυκύτατέ μαζ

Πάτερ

ἐτέλειώσεν δὲ εἰς τὸ ἑξηκοστὸν ἔκτον ὡς ἔγγιστα τῆς ἡλικίας του»

καὶ ἐν σελ. 134 (ἦτοι 109) Εἰρήνη ὑπερέτρια

1 ὀκτωβρίου 1844 ἐπληρώθη τὸ χρόνον τῆς τοῦ μισθοῦ καὶ φορέματα καὶ ἄρχεται ὁ νέος χρόνος ἀπὸ 1 ὀκτ. 1844

Σ. Μαυρογένης

Κατὰ ταῦτα τὸ παρὸν ἔργον εἶνε τὸ Δεφτέρειο τοῦ Ι καὶ Σ. Μαυρογένους ἐμπόρων ἐν Σύρῳ.

Αἱ ἐμπορικὲς σημειώσεις ἀρχοῦν ἀπὸ τῆς 4 Ἰουλίου 1823 καὶ τελειώσαντι τῷ 1844 εἶνε δὲ πολύτιμοι διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνομεν ἰδέαν τῶν τιμῶν διαφόρων ἐμπορευμάτων (καφέ, ζαχαρώδεις, πανικῶν, σπύγγων κτλ.) καὶ ἡμερομηνιῶν ἀπὸ τοῦ 1823.

Ἐν σελίδι 87 ἀναγιγνώσκωμεν « . . . καὶ περὶ τοῦτου σε παραπέμπο εἰς τὸ φύλλον 11 τοῦ μεγάλου ὑπομνήματος, ἔχοντος ὡς σύμβολον ἕξοθεν τὸν ἥλιον» ἐξ οὗ γίνεται δῆλον ὅτι καὶ ἕτερον βιβλίον ἐκράτει ὁ Μαυρογένης τὸ μέγα ὑπόμνημα ὡς τὸ καλεῖ.

Στάχους χαρτὴν μετὰ βύρσης εἰς τὴν ὀμάχην καὶ τὰ ἄκρα.

339.

Χαρτ. 0,33×0,15 Αἰῶνος 19 (φ.79)

Περιέχει λογαριασμοὺς πωλήσεως βιβλίων καὶ δὴ γαλλικῆς γραμματικῆς, γαλλικῆς χρηστομαθείας καὶ τῆς Βαρβίτου ὡς καὶ ἄλλας τι-

ας σημειώσεις ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει. Ἐν φύλλῳ 176 καὶ 18α τύπον ὑποβολῆς ἐγγράφου πρὸς ἀπονομὴν πιθανῶς συντάξεως. Εἰς τ' ὄνομα καὶ ἐπώνυμον γράφει «Ι. Καρασούτσας» εἰς τὸν τόπον γεννήσεως «Σμύρνη», εἰς τὸν χρόνον γεννήσεως «κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1822» εἰς τὸ περὶ οἰκογενείας «ἄνευ οἰκογενείας» εἰς τὸ εἶδος ὑπηρεσίας «Καθηγητῆς τῆς γαλλικῆς γλώσσης» εἰς τὸ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς ὑπηρεσίας «ἀπὸ 8 Μαΐου 1850 ἕως 14 Ἰανουαρίου 1865» καὶ εἰς τὸ μηνιαῖος μισθὸς «μέχρι τῆς α' Ἰανουαρίου 1858 δρ. 200 καὶ ἀπὸ τῆς α' Ἰανουαρίου 1858 δρ. 240»

Ἐν φύλλῳ 33α αἱ δαπάναι πρὸς ἐκδόσιν τῆς Βαρδίτου καὶ ἐν φύλλῳ 30α αἱ δαπάναι τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τῆς γαλλικῆς γραμματικῆς ἄξιαι προσοχῆς πρὸς προσδιορισμὸν τῆς τιμῆς τοῦ χάρτου, καὶ τῶν τυπωτικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Στάχωσις χαρτίνη.

340.

Χαρτ. 0,32+0,22 Αἰῶνος 19 (σ. 25+φ. 2).

«Ἑρμηνεῖα τῶν ἀντικρῶ σινιάλων» Ἐντυπον ἀντικατασταθέντων δύο φύλλων ἐν ἀρχῇ καὶ ἐνὸς μετὰ τὴν σελίδα 11 διὰ χειρογράφων.

Ἀστάχωτον

Ἐκ δωρεᾶς παπᾶ Εὐθυμίου Πετσάλη ἐκ Σπετσῶν.

341

Χαρτ. 0,35x0,23 Αἰῶνος 19 (σ. 134).

«Περὶ πολεμικῶν θαλασσιῶν σημείων»

Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ

«Ἀριθ. παλαιοῦ ἀρχείου τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου 2530»

Ἀστάχωτον.

342.

Χαρτ. 0,21x0,155 Αἰῶνος 18 (φ. 83).

«Θεοδώρου γραμματικῆς εἰσαγωγή τῶν εἰς τέσσαρα τὸ τέταρτον

καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἐξηγήσεως ὑπὸ Νεοφύτου ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου φιλοπονεθείσης ἐπιτομῆ».

Ἐν φ. 716.

«Χριστοῦ μου θῦτα, Ἰάκωβε τρισμάκαρ
συνήθλησάς μοι τῆς ἀληθείας χάριν κ.τλ.
καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ ποιήματος ἐν φ. 72α

«Ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Δανιὴλ ἱερομόναχος μὴ ὄν τῶν καταγραμμένων δεῖσαν αὐτῷ ἀναχωρῆσαι ἐπ' ἀναζητήσῃ πόρου ζωῆς, ἀπελύθη ἐν εἰρήνῃ μηδεμίαν πρὸς μηδένα τῶν μαθητῶν σχῶν ἕλως διαφορὰν

α ψ π α Σεπτεμβρίου ἰστ'

Νεοφύτος Ἱεροδιάκονος»

Ποιήματα πρὸς ἐπίσης ἐν φ. 72β. 73α 73β. 80β. 81α. 81β. 82α 82β καὶ 83α.

Ἐν φύλλῳ 816

«Παναγιώτης ἄσεν ὀπαδὸς ἀδελφιδόος τε τυτθὸς ἐὼν Λάμπρου
Φωτιάδα ξαθέφ»

Ἐν φύλλῳ 826

«1793 Αὐγούστου 6ον»

Ἀστάχωτον.

343.

Χαρτ. 0,23x0,18 Αἰῶνος 18 (φ. 116):

1 (φ. 3α) «Ἰῶν ὀνομάτων ἀττικῶν συλλογὴ ἐκλεγείσα ἀπὸ τῆς τεχνολογίας τῶν εἰκόνων τοῦ Φίλοστράτου, ἣν ἐξέδοτο ὁ σοφώτατος κύριος Μανουὴλ ὁ Μοσχόπουλος καὶ ἀπὸ τῶν διελίων τῶν ποιητῶν συνετέθη δὲ ἐνταῦθα κατὰ στοιχεῖον»

2 (φ. 83β) «Μοίριδος ἀττικιστοῦ λέξεις ἀττικῶν καὶ ἐλλήνων κατὰ στοιχεῖον»

Ἐν φύλλῳ 1086 «Πίναξ λέξεων ἐλληνικῶν» καὶ ἐν φύλλῳ 112α «Πίναξ συγγραφέων»

Τὰ φύλλα 13—16 ἄγραφα

Ἐν φύλλῳ 3α.

«Καὶ τόδε ἐκ τῶν τοῦ ἐκ τεσσαράκοντα ἐκκλησιῶν Μαργαρίτου»

Στάχωσις βυραίνη

Ἐκ δωρεᾶς Κ. Α. Ψάχου.

Νέος Ἑλληνομνήμων Τόμ. Κ'.